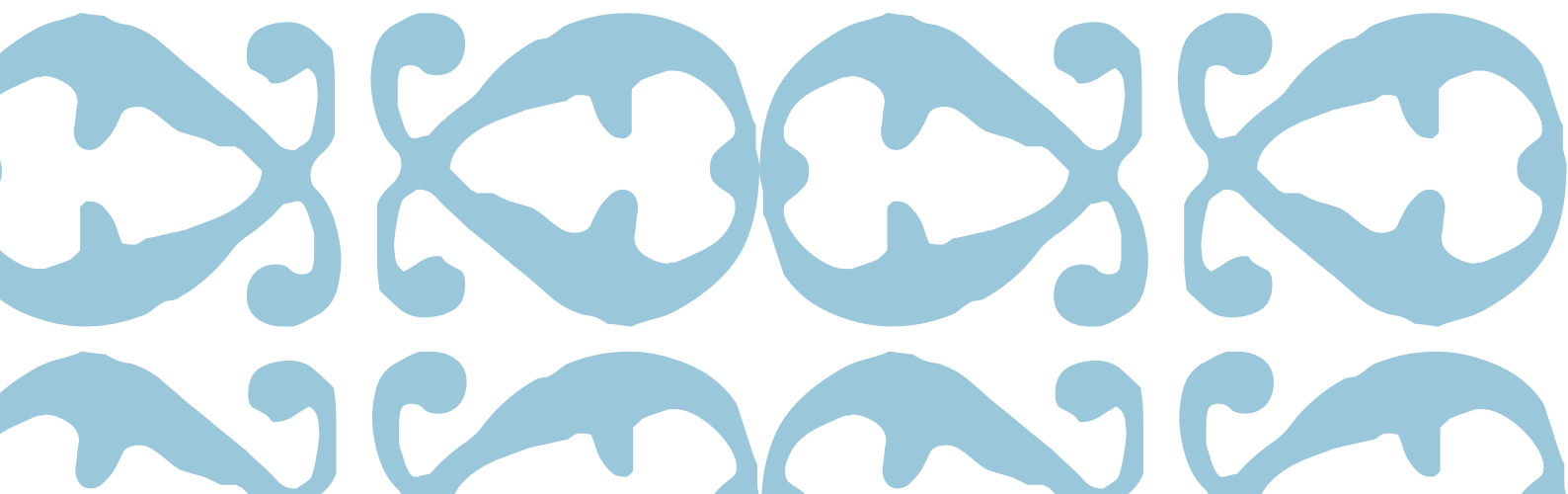

Kouvolan kaupunginmuseon KOKOELMAOHJELMA

2011

ESIPUHE	4	KOKOELMIIN POHJAUTUVA TUTKIMUS	22
KOUVOLAN KAUPUNGINMUSEON TOIMINTA-AJATUS JA HALLINTO	5	KOKOELMIEN TURVALLISUUS	22
KOKOELMIEN SYNTY JA KEHITYS	6	ARVULUOKITUS	22
Esineet	6	Esineet	22
Valokuvat	9	Arvaluokituksen tarkoitus	22
Museoarkistot	12	Arviointikriteerit	22
		Työjärjestys arvaluokitusta tehtäessä	22
		Valokuvat	24
		Yleistä valokuvien arvaluokituksesta	24
		Arviointikriteerit	24
		Työjärjestys arvaluokitusta tehtäessä	25
KOKOELMIEN NYKYTILA	12		
Esineet	12	POISTOT	26
Valokuvat	16	Esineet	26
		Poistamispäätösten lähtökohdat	26
		Toimenpiteet ennen poistoa	26
PROSESSIKUVAUKSET	18	Poistopäätös	27
Esineet	18	Poistotavat	27
Valokuvat	19	Valokuvat	27
		Museoarkisto	27
		Arvonmääritys ennen poistoa	28
		Poistopäätös	28
		Poistotavat	28

ESINELAINAT 28

TALLETUKSET 29

KOKOELMAYHTEISTYÖN TAVOITTEET 29

Tarkastelunäkökulmat 29

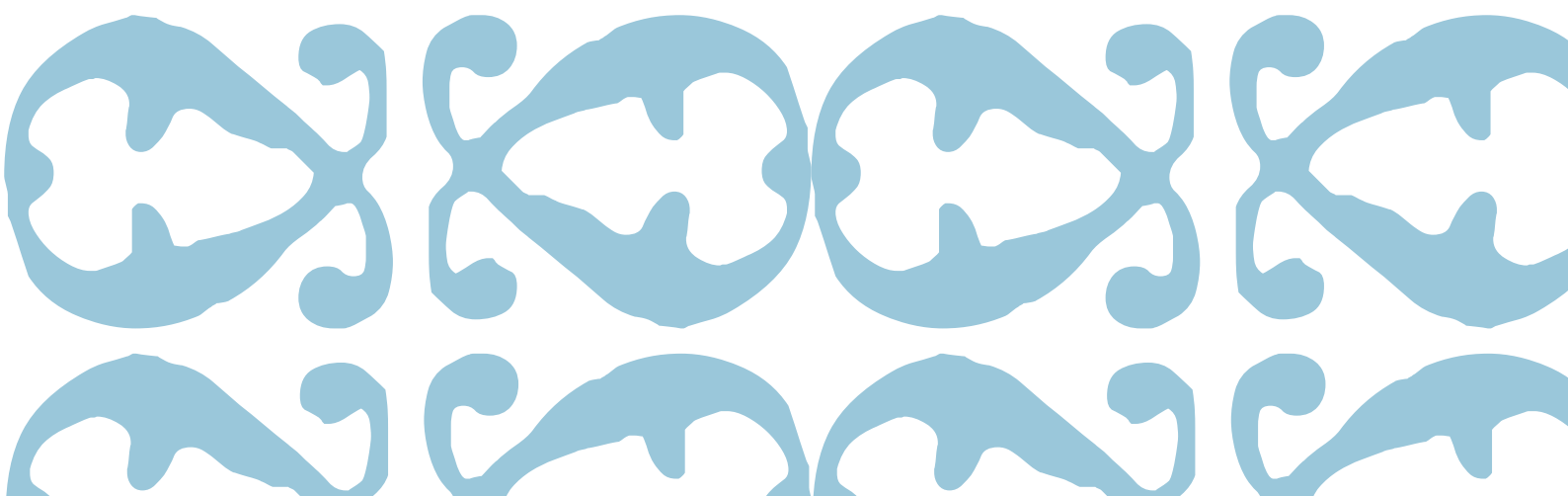
Kartutustapa 30

Keskeiset sisällölliset painopisteet 30

LÄHTEET 33

LIITTEET 33

Esineiden luovutuskirja
Valokuvien luovutuskirja
Arkistoaineiston luovutuskirja
Valokuvien vastaanottokirja
Valokuvien käyttösopimus
Esineiden lainasopimus
Poistopöytäkirja yhdelle esineelle
Poistopöytäkirja usealle esineelle
Poistopöytäkirja yhdelle valokuvalle
Poistopöytäkirja usealle valokuvalle
Kouvolan kaupunginmuseon kokoelman
SWOT-analyysi
Kooste museoiden SWOT-analyyseistä
Henkilörekisteriseloste / WebMusketti

ESIPUHE

Maakuntamuseoissa eri puolilla Suomea on viime vuosi-
na laadittu tai uusittu kokoelmapoliittisia ohjelmia. Oh-
jelmien tehtävänä on antaa kokonaiskuva kaikista muse-
on kokoelmista ja hahmotella niiden tulevaisuutta, joten
niillä on siten keskeinen merkitys museon kokoelmatyön
onnistumiselle. Ohjelmat parantavat kokoelmatyön laa-
tua ja suuntaavat niukkoja resursseja tärkeiksi määritel-
tyihin kohteisiin. Kokoelmaohjelmat ja erityisesti niiden
prosessikuvaukset toimivat myös ohjeina museon uusille
työntekijöille. Vuoden 2008 joulukuussa Kymenlaakson
museo, Haminan kaupungin museot, Kouvolan kaupun-
ginmuseo, Miehikkälän museot ja Verlan tehdasmuseo,
eli Kymenlaakson ammatilliset kulttuurihistorialliset
museot, alkoivat hahmotella museoille yhteistä kokoel-
maohjelmaa. Yhteistyöllä haettiin kolmea asiaa:

- Koordinoidaan kokoelmien kartutusta ja jaetaan ko-
koelmavastuita museoiden kesken. Työnjaolla nos-
tetaan kokoelmien laatua, kohdennetaan työaika
oleelliseen ja helpotetaan kokoelmatiloihin kohdis-
tuvaa painetta.
- Etsitään kokoelmatyöhön yhteisiä toimintatapoja,
esimerkkeinä samanlaiset sopimuslomakkeet ja ko-
koelmien arvoluokitus.
- Yhdenmukaistetaan asiakaspalvelua eri puolilla
maakuntaa.

Ainoa esikuva maakuntamuseon ja paikallismuseoiden
yhteiselle kokoelmaohjelmalle löytyi Länsi-Uudelta-
maalta. Jo varhaisessa vaiheessa kuitenkin todettiin, että
Kymenlaaksossa yhden ainoan ohjelman sijasta toimi-
vin ratkaisu on välimuoto yhteisine ja museokohtaisi-
ne lukuineen. Kokoelmaohjelman rakenne on kaikilla
museoilla samanlainen. Yhteisiä lukuja ovat esipuhe,
arvaluokitus, poistot, esinelainat, talletukset ja kokoel-
mayhteistyön tavoitteet. Myös mallilomakkeet ovat
yhteisiä. Yhteisissä luvuissa on kuitenkin joitakin

museokohtaisia eroja, jotka liittyvät esimerkiksi päätök-
sentekoon. Tiettyt kohdat, kuten museoiden kokoelma-
historiaa ja prosesseja koskevat luvut ovat luonnollisesti
kussakin museossa erilaiset. Museokohtaiset luvut on
esitely museoiden yhteisessä työryhmässä, ja niitä on
muokattu kollegoilta saatujen kommenttien pohjalta.
Yhteistyössä mukana olleiden museoiden kokoelma-
ohjelmat löytyvät niiden valmistuttua kunkin museon
omilta verkkosivuilta.

Käytännössä ohjelma eteni lukuluonnoksista maakun-
nallisen työryhmän kommentoitavaksi. Luvut koosteti-
in Kymenlaakson museossa. Ohjelmaa tehtäessä on
tutustuttu myös aivan konkreettisesti naapurimuseoi-
den toimintaan, sillä kokoontumisia on järjestetty eri
museoissa. Näin on päästy katsomaan, millaisia tiloja
kullakin museolla on kokoelmatyöhön käytettävissä.

Työryhmän muodostivat Kymenlaakson museosta Vesa
Alén (pj.), Elvi Ikonen ja Marja Salmijärvi (siht.), Ha-
minan kaupungin museoista Anu Kehusmaa ja Minna
Tuulas-Inkinen, Kouvolan kaupunginmuseosta Jaana
Eklund, Anu Kasnio ja Kimmo Seppänen, Kouvolan
kaupungin kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelujen tilaajatoi-
mistosta Marju Myllymaa, Miehikkälän museoista Anu
Haapala ja Armi Oinonen sekä Verlan tehdasmuseosta
Tarja Antikainen.

Kokoelmaohjelmat ovat luonteeltaan muuttuvia. Jotkin tässä
ohjelmassa hahmotellut käytännöt saattavat osoittautua epä-
kelvoiksi tai ne voivat olosuhteiden muuttuessa vanhentua.
Tätäkin ohjelmaa korjataan ja muokataan sovituin väliajoin.
Ohjelman päivitystarve arvioidaan vuonna 2013. Ohjel-
maa tai sen perusidea on tarkoitus laajentaa myös niihin
kymenlaaksolaisiin museoihin, joilla ei ole käytettävissään
kokopäiväistä, museoammatillista henkilökuntaa.

Kouvolan kaupunginmuseolla tämä kokoelmaohjelma
korvaa aiemman, Kouvolan kaupungin sivistyslauta-
kunnan 17.1.2007 hyväksymän kokoelmaohjelman.

KOUVOLAN KAUPUNGINMUSEON TOIMINTA-AJATUS JA HALLINTO

Kouvolan kaupungin museot on Kouvolan kaupungin ylläpitämä, hyvinvointipalveluihin kuuluva tuotantopuolen yksikkö, joka koostuu taidemuseosta ja kaupunginmuseosta. Kouvolan kaupungin museota johtaa museonjohtaja, joka toimii kulttuuritoimenjohtajan alaisuudessa. Kouvolan kaupungin museoiden asioista huolehtivat kulttuuri- ja kirjastolautakunta ja sivistyspalvelujen johtokunta. Kouvolan kaupungin museoiden toimintasääntö hyväksyttiin järjestelytoimikunnassa 16.10.2008.

Kouvolan taidemuseo Poikilo toimii Kouvola-talossa. Kouvolan taidemuseo aloitti toimintansa 1987 ja se on Kymenlaakson ainoa taidemuseo. Kouvolan kaupunginmuseo koostuu kymmenestä paikallismuseosta, yhdestä kotiseututalosta ja valokuva-arkistosta. Museoista neljä on erikoismuseoita: apteekkimuseo, koulumuseo, palomuseo ja Suomen Puotimuseo. Kotiseutumuseoita on kolme: Elimäen, Sippolan ja Valkealan kotiseutumuseot. Asumista esitteleviä museoita on kolme: Puolakan talomuseo, Rautatieläiskotimuseo ja Työväenasuntomuseo. Kotiseututalo on Lars Sonckin suunnittelema vanha koulurakennus. Kaupunginmuseon kokoelmiin kuuluu noin 35 000 esinettä. Esinekokoelmia on yksitoista. Kouvolan kaupunginmuseolla on mittava valokuva-arkisto, jonka kokoelmiin kuuluu runsaat 110 000 valokuvaa

tai negatiivia. Valokuvakokoelmia on seitsemän. Valtaosa kuvista on kuitenkin luetteloimatta ja yleisölle arkiston käyttö on tämän vuoksi rajattua. Vuonna 2010 tehtiin museoverkkoselvitys, jonka mukaan paikallismuseoiden toiminta näissä kohteissa lopetetaan vuoteen 2012 mennessä, Puotimuseota ja Elimäen kotiseutumuseota lukuun ottamatta, ja tilalle saadaan vaihtuvien näyttelyiden tila. Päätökset tehtäneen vuoden 2011 aikana.

Kouvolan kaupunginmuseon tehtävänä on kerätä, tallentaa ja säilyttää seuraaville sukupolville Kouvolan aineellista esinekulttuuria ja kulttuuriperintöä sekä harjoittaa siihen liittyvää tutkimusta, opetusta ja tiedonvälitystä sekä näyttely- ja julkaisutoimintaa. Toiminnan tavoitteena on vahvistaa Kouvolan kaupunkilaisten identiteettiä ja paikkakuntaan sitoutumista, lisätä Kouvolan seudun matkailullista mielenkiintoa ja vetovoimaa kulttuurikaupunkina. Kouvolan kaupunginmuseo vahvistaa omalta osaltaan kaupungin visiota elinvoimaisesta ja kestäväällä tavalla uudistuvasta luontokaupungista, jossa on hyvä elää, asua ja tehdä työtä ja joka perustaa imagonsa oman historiansa tuntemukseen ja arvostukseen ja kulttuurimyönteisyyteensä.¹

Kouvolan kaupungin museot kuuluvat valtiosuutta saaviin, ammatillisesti hoidettuihin museoihin, ja niiden toimintaa ohjaavat museoalaan liittyvä lainsäädäntö (Museolaki 729/1992 - lain muutos 1166/1996, 644 /1998, lain muutos (877/2005) ja – asetus (1192/2005)) sekä kansainvälisen museoneuvoston ICOM:in laatimat museotyön eettiset säännöt.

¹ Kouvolan arvokirja 2010.

KOKOELMIEN SYNTY JA KEHITYS

Esineet

Yleistä

Kuusi kuntaa, Kouvola, Kuusankoski, Elimäki, Anjalankoski, Valkeala ja Jaala lakkautettiin 31.12.2008. Näistä kuudesta kunnasta muodostettiin Kouvolan kaupunki 1.1.2009 alkaen. Vanhojen kuntien esinekokoelmat siirtyivät osakokoelmina Kouvolan kaupunginmuseon kokoelmiksi.

Kuuden lakkautetun kunnan esinekokoelmia on kymmenen. Näiden kokoelmien kartuttaminen päättyi 31.12.2008. Kokoelmat ja kokoelmien tunnukset ovat:

*yleiskokoelmat*¹

AY	Anjalankosken kokoelma
EY	Elimäen kokoelma
K	Kouvolan kotiseutukokoelma
KY	Kuusankosken kokoelma
VY	Valkealan kokoelma
P	Kouvolan Puolakan talomuseon kokoelma

erikoiskokoelmat

EK	Elimäen koulumuseon kokoelma
A	Kouvolan apteekkimuseon kokoelma
KP	Kuusankosken palomuseon kokoelma
VP	Suomen puotimuseon (Valkeala) kokoelma

Kaikissa kokoelmissa esinenumerointi alkaa numerosta 1. Kokoelmatunnusta ei ole ollut Kouvolan apteekkimuseon ja Puolakan talomuseon kokoelmia lukuun ottamatta käytössä ennen 1.1.2009.

Kouvolan kaupunginmuseon esinekokoelma (kartuttaminen aloitettiin 1.1.2009) tunnus on KKM. Kokoelman numerointi on juokseva ja alkaa numerosta yksi. Numerointitapaa mietittäessä harkittiin myös vuosilukualkuista numerointia, mutta siitä luovuttiin, koska numerosarjoista tulee pitkiä ja hankalia.

Yleiskokoelmat

Elimäen, Kuusankosken, Valkealan ja Anjalankosken yleiskokoelmilla on samankaltainen syntyhistoria. Kokoelmat on kerätty pääsääntöisesti 1950-luvulla. Kerääjänä oli Helsingin Yliopiston Kymenlaakson Osakunta professori Erkki Ala-Könnin johdolla. 1950-luvun keräysten takana oli ajatus, että elettiin murroskautta, jossa vanhat rakennukset ja esineet saivat väistyä uuden tieltä ja oli viimeinen hetki kerätä niitä talteen.² Osakunnan keräysretket eivät keskittyneet ainoastaan esineisiin. Keruumatkoilla piirrettiin rakennuksia, taltioitiin murteita ja tutkittiin alueen kasvistoa.

Anjalankosken kokoelma on kerätty Sippolan alueelta. Kokoelman pohjan muodostivat vuoden 1937 maatalousnäyttelyä varten kerätyt esineet. Heinäkuussa 1956 osakunta järjesti keräyksen, jonka ansiosta saatiin talteen 400 esinettä. Kouvolan Sanomissa mainitaan, että ”esineet eivät yleensä ole kovinkaan vanhoja, pääasiassa talonpoikaisesineistöä vuosisadan vaihteesta, mutta joka tapauksessa kyllin arvokkaita museokokoelmiin.”³ Kokoelmien keruuvaiheet on todennäköisesti selvitetävissä tarkemmin vanhan esinekortiston perusteella. Vanhan kortiston luettelointi ulottuu numeroon 693. Maatalousnäyttelyn esineitä säilytettiin esinekorttien tietojen perusteella aluksi ainakin kirkonkylän kansakoulun varastossa ja ehkä lahjoittajien taloissa. Osakunnan keruun aikana museotoiminta sai käyttöönsä Hirvelän makasiinin, jonne kaikki esineet laitettiin esille. Museo avattiin yleisölle 20.7.1956. Esineet on luetteloitu kahteen kertaan, viimeisimmät esinekortit on ilmeisesti tehty 1970-luvulla. Esineistä on otettu mustavalkoiset valokuvat. Vuonna 1979 saatiin museokäyttöön seurakunnan omistama, vanha seurakuntatalo, joka on ollut myös Sippolan pappila.⁴ Esinekokoelma on karttunut tasaiseen tahtiin paikkakuntalaisten tekemillä lahjoituksilla. Vuonna 1977 Anjala ja Sippola yhdistyivät Anjalankosken kaupungiksi ja kokoelmat siirtyivät kaupungin hallintaan. Makasiini on edelleen museoesineiden säilytystilana, jossa on noin 600 esinettä. Esineitä säilytettiin myös Sippolan kirjaston alakerrassa sekä neuvolatalon vanhassa arkistohuoneessa. Museotoiminnasta on vastannut Anjalankosken kaupungin kulttuurisihteeri.

Sippolan viljamakasiini. Kuva: Anu Kasnio

¹ Jaalassa ei ollut kunnan omistamia museoesinekokoelmia.

² KS 16.7.1958.

³ KS 11.7.1956.

⁴ Rissanen 2005, 26-27

Elimäellä nuorisoseura keräsi 1920-luvulla esineistöä ja kiinnostus esine- ja perinteenkeruuseen kasvoi ennen sotia. 1930-luvulla Kymenlaakson Osakunta järjesti alueella keruumatkan, jolloin kerättiin 214 esinettä. Vuonna 1936 Elimäelle perustettiin Elimäen Museo- ja kotiseutuyhdistys. Puheenjohtajaksi valittiin Antti Kujala, jonka panos kokoelmien kartuttajana oli huomattava aina tämän kuolemaan (v. 1947) asti. Sotien aikana toiminta hiipui. Vuonna 1958 Kymenlaakson Osakunta jatkoi esinekeruuta ja inventoi aikaisemmin kerätyn. Esineet laitettiin esille Mustilan kartanon viljamakasiiniin.¹ Kerättyjä esineitä oli 1005. Kymmenen vuotta myöhemmin Elimäelle perustettiin ulkomuseo, joka avattiin vuonna 1968 ja jonne esineet siirrettiin.² Alueella on nykyään useita rakennuksia, joista osa on esinevarastoina. Kymenlaakson Osakunnan keruun jälkeen esinekokoelmat luettelointiin ja esineistä tehtiin kortisto. Vuonna 1990 esineistä tehtiin pääkirja, jossa on lisäksi piirroksia esineistä. Kaikkia kortiston tietoja ei siirretty uuteen luettelointiin. Myös esineiden numeroinneissa on epäselvyyksiä. Ainakin 1990-luvulta lähtien kokoelmista on vastannut Elimäen kunnan kulttuurisihteerin. Kesäisin museolle on palkattu museonhoitajaksi museoalan opiskelija, joka on luetteloinut ja hoitanut kokoelmia.

Valkealan kokoelman keräämisen aloitti Valkealan kartanon tytär Maria Colliander vuosina 1913-1915. Esineet koottiin nuorisoseurantalolle, mutta vuonna 1918 suurin osa esineistä tuhoutui tai katosi. Valkealan nuorisoseura aloitti esineistön keräämisen 1950-luvulla. Maria Collianderin kuoltua 1954, saatiin osa hänen keräämistään esineistä museokokoelmiin. Vuonna 1956 nuorisoseura lahjoitti kokoelmat Valkealan kotiseutuyhdistykselle. Kymenlaakson Osakunta järjesti keruun alueella heinäkuussa 1959, jolloin kokoelmiin saatiin 1852 esinettä. Esineet sijoitettiin Valkealan kunnantalon vintille.³ Arviolta 500 esinettä on kunnantalon vintillä edelleen vuonna 2011. Esineet on luettelointiin pääkirjaan ja kirjassa on myös piirroksia esineistä. Vuonna 1978 avattiin kotiseutumuseo vanhassa pappilarakennuksessa. Esineitä säilytettiin kotiseutumuseon ja kunnantalon vintin lisäksi Valkealan lukiolla. Kokoelmiin kuuluvia suurikokoisia karräjä ja rekiä säilytetään yksityishenkilöltä vuokratun navetan vintillä Valkealassa. Valkealan museotoiminnasta vastasi Valkealan kunnan kulttuurisihteerin.

Elimäelle ja Valkealaan rakennettiin korsumuseot. Valkealassa korsumuseo avattiin 1979 ja sen rakensivat sotaveteraanit ja Karjalan Prikaati. Korsumuseon esineistö on saatu lahjoituksina ja keräyksinä eri yhteistöiltä, mm. Vekaranjärven varuskunnasta.⁴ Esineitä on kokoelmassa 533 kappaletta. Valkealan korsumuseon esineet on luettelointiin Valkealan yleiskokoelmaan.

Elimäellä korsu rakennettiin museoalueelle 1987. Esineet on pääasiassa kerätty yksityishenkilöiltä Elimäen

alueelta.⁵ Esineitä on kokoelmassa 178. Esineet oli luettelointiin omaksi kokoelmakseen, alkaen numerosta 1. Vuonna 2011 esineet liitettiin osaksi Elimäen kokoelmaa, hankintaeränumerolla EY2188.

Kuusankoskella alkoi vuonna 1932 kunnan oma museotoimikunta kerätä museokokoelmia tavoitteenaan paikallismuseon luominen. Kunnantalon alakerrassa avattiin kuusankoskelaisyyntyisen maisteri Tyyne Vahterin järjestämä museo 27.3.1935, jolloin esineitä oli kokoelmassa 219. Sodan aikana esineet siirrettiin kunnantalolta Keskustan kansakoulun kellarikerrokseen, missä kokoelmat olivat myös yleisölle osittain avoinna 1947. Vähäisestä kartuttamisesta vastasi lähinnä taiteilija Tapani Lemminkäinen. Lautakunnan puheenjohtajana toimi maisteri Veikko Talvi, jona aikana museotyö monipuolistui Kuusankoskella. Museoesineet siirrettiin vuonna 1957 Kettumäelle pystytetylle kotiseututalolle. Päämääränä oli kerätä esineistöä, joka kuvaisi maaseudulta tehtaalaisiksi tulleen väestön murroskautta. Aktiivisen keruun aloittamiseksi pyydettiin Kymenlaakson Osakuntaa tekemään keruuta. Kesällä 1964 Kymenlaakson Osakunta keräsi alueelta yli 800 esinettä. Esineet luettelointiin ja varastointiin kauppalan varaston ullakolle sekä Keskustan koulun varastohuoneeseen.⁶

Veikko Talven jälkeen lautakunnan pitkäaikaiseksi puheenjohtajaksi tuli vuonna 1972 Tuure Nyberg. Seuraavana vuonna ryhdyttiin suunnittelemaan Puistomaan alueen työläismökkien siirtoa Kettumäelle, mikä toteutui 1980-luvulla. Työväenasuntomuseota varten kerättiin myös esineistöä. Eila Taavila aloitti määräaikaisena työntekijänä vuonna 1974, jolloin osa Kuusankosken kaupunginmuseon esineistä siirrettiin Pilkan koulun ullakolle. Vuoden 1975 toimintakertomuksen mukaan museon esinemäärä oli 1800 kpl. Museoamanuenssinä toimi vuosina 1988-1990 Antero Linkamo, jonka jälkeen osa-aikaista amanuenssin tointa hoiti Kimmo Seppänen aluksi puolen vuoden pestin, kunnes toimi vakinaistettiin. Esinekokoelmat on luettelointiin manuaalisesti korteille, lisäksi on olemassa pääkirjat. Esineitä ei ole valokuvattu.

Kouvolan kotiseutukokoelman kerääjänä oli Kouvolaseuran kotiseutujaosto. Varhaisin esineiden keräyspäivä on pääkirjassa 4.11.1954. Ensimmäisenä puuhemiehenä oli ylijunailija, entinen suojeluskuntalainen Sulo Priha. Muita alkuvaiheen vaikuttajia olivat Ilmari Rinne ja Impi Kola. Kouvola-seura keräsi esineistöä aktiivisesti 1950-luvun lopulla ja vuoteen 1959 mennessä esinemäärä oli 528. Esineitä kerättiin museokokoelmiin myös Valkealan, Kuusankosken ja Iitin puolelta. Kouvolan Museo avattiin 23.7.1957 Hallituskadun ja Tunnelikadun risteyksessä sijainneessa talossa, joka oli entinen rautatieläisten poliklinikka. Esineitä lainattiin ja saatiin lahjoituksena myös Rautatiemuseolta.⁷ Vuonna 1962 kotiseutujaosto järjesti ”teiniä suurkeräyksen” Kouvolan kaupunginhallituksen määrärahalta. Paikkakunnan

¹ KS 16.7.1958.

² Rissanen 2002, 7.

³ Pöllänen, Rissanen 2005, 27.

⁴ Rissanen 2005, 28.

⁵ Rissanen 2002, 8-9.

⁶ Talvi, 1,5,9-10.

⁷ KMA: kirje rautatiemuseolta 14.5.1959, Kouvolan Sanomat

koululaiset kiersivät ovelta ovelle keräämässä museolle sopivaa esineistöä. Keräyksen ansiosta saatiin lähes 1000 esinettä. Impi Kolan olleessa museonhoitajana, 1960- ja 1970-luvulla, esineitä hankittiin lahjoitusten lisäksi alueen huuto- ja ”romukaupoista”. Erityisesti on ostettu esineitä kaupungin huutokaupoista, joissa myytiin Kouvolan vanhainkodin kuolleiden asukkaiden jäämistöjä.¹ Kouvolan kaupungin hallintoon perustettiin kotiseutulautakunta vuonna 1967, joka jatkoi Kouvola-seuran kotiseutujaoston työtä.² Esinekokoelma karttui kuitenkin hyvin satunnaisesti ja pienessä mittakaavassa tämän jälkeen. Kokoelmaa luetteloiin pääkirjaan, jossa esineeseen liittyvät taustatiedot ovat niukat. Kotiseutu- jaosto piti tärkeänä esineeseen liittyvän tiedon tallentamista: jaosto painatti pahvikortit, jotka kiinnitettiin esineisiin. Korttiin kirjoitettiin lahjoitustietojen lisäksi myös mm. mistä esine oli alueelle kulkeutunut, kuka sitä oli käyttänyt jne, mikäli ne olivat tiedossa. Vuosien aikana joidenkin esineiden kortit ovat esineistä kadonneet. Esineisiin numero on useimmiten tehty sinisellä kuulakärkikynällä. Näitä esineitä on 528. Ilmeisesti 1960-luvun alussa kokoelmaa on aloitettu luetteloimaan samaan pääkirjaan uudelleen. Esineitä on 1928 kpl. Esineisiin numero on tavallisimmin tehty valkoisella maalilla isokokoisena. Ilmeisesti 1960- ja 1970-lukujen vaihteessa on aloitettu kokoelman luettelointi kolmannen kerran, tällä kertaa luettelointikortteille ja numerointi on aloitettu uudestaan. Esineisiin numero on merkitty pienikokoisin punaisin numeroin.

Valkealan puolella sijainneen Puolakan talon, Riihimäen tilan, Kouvolan kaupunki osti vuonna 1962 museokäyttöön. Kaupassa saatiin myös talon irtaimisto. Kouvola-seuran kotiseutu- jaosto vastasi myös tästä museotoiminnasta.³ Puolakan talomuseon kokoelmaa luetteloiin vuosina 1969-1970, samalla osa esineistä kuvattiin, kuvia säilytetään negatiiveina. Puolakan talomuseon kokoelmaan luetteloiin talon alkuperäisten esineiden lisäksi myös kotiseutukokoelmaan kuuluvia, jo aiemmin valkoisella numerolla merkittyjä esineitä.

Kouvolan Museona toiminut rakennus purettiin virastotalo II:n tieltä vuonna 1966. Esineet siirrettiin Puolakan talomuseon rakennuksiin sekä vuonna 1968 valmistuneen kaupungintalon väestösuojaan. Osa esineistä vietiin kaupungin varikolle Marjoniemeeseen, rautatien varrelta siirretyn vaihdekopin sisälle. Vuonna 1987 kaupungintalon väestösuojaan olleet esineet siirrettiin vasta valmistuneeseen Kouvola-taloon. Kokoelmien hoito ja kartuttaminen oli pitkään vapaaehtoistoimintaa. 1970-luvun alussa perustettiin kulttuurisihiteerin virka ja vuonna 1987 taidemuseon amanuenssin toimi. Kokoelmat kuuluivat näille viranhaltioille (kulttuurisihiteerinä Arja Samuli, Aija Matero, taidemuseon amanuenssinä Heli Kaukiainen) vuoteen 2006 asti, jolloin Kouvolan kaupunki perusti kulttuurihistoriallisten museoiden amanuenssin toimen. Toukokuusta 2006 lähtien esinekokoelmista vastasi amanuenssi Anu Kasnio.

Vuonna 2007 Puolakan talomuseon esineet sekä Marjoniemessä olleet esineet siirrettiin uusiin säilytystiloihin Asentajankatu 9:ään. Kouvolan kulttuurihistoriallisten museokokoelmien hoitoa on ohjannut kokoelmapoliittinen ohjelma, joka hyväksyttiin Kouvolan kaupungin sivistyslautakunnassa 17.1.2007. Esineet on siirretty Asentajankadun tiloista uuteen Kokoelmakeskukseen elokuussa 2009.

Kouvolan kaupunginmuseon esinekokoelmaan KKM on 1.1.2009 lähtien otettu vastaan muutamia lahjoituksia. Kokoelma karttuu passiivisesti. 1.1.2009-31.5.2011 välisenä aikana on otettu vastaan 17 hankintaerää, yhteensä 81 esinettä.

Erikoiskokoelmat

Apteekkimuseon kokoelman rungon muodostaa Kouvolan I Apteekin vanha kalusto ja esineistö, joka lahjoitettiin Kouvolan kaupungille vuonna 1991. Kokoelmissa on 3500 esinettä. Suurimman osan esineistöä on lahjoittanut Kouvolan I Apteekin apteekkari Harry Holmström. Kokoelmat luetteloiin kortteille ja osasta esineistä on tunnustuspierrokset. Luetteloinnin teki FK Osmo Kanerva.

Palomuseo on syntynyt 1980-luvun alussa kaupungin-sihiteeri Jorma Lehtosen ehdotuksesta muutamien pelastuslaitoksen historiasta kiinnostuneen pelastusalan ammattilaisen toteuttamana. Palomuseon kokoelma sisältää noin 400 esinettä. Palomuseon kokoelma on siten historiaharrastajien, mutta pelastusalan ammattilaisten keräämä. Kuusankosken kaupunginmuseon osana toiminut palomuseo avattiin Sairaalanmäen Kalliosuojassa vuonna 1983. Kokoelmat ovat karttuneet viime aikoina vähän, kerääjänä on toiminut pelastuslaitoksen henkilökunta. Kokoelmien omistusoikeudet eivät kaikilta osilta ole vielä selvät. Kokoelma on luetteloitu manuaalisesti sekä access-tietokantaan. Esineistä ei ole valokuvia.

Kuusankosken palomuseon sisäänkäynti.

Kuva: Johannes Wiehn.

¹ Kouvolan kokoelman luettelointikortit

² KKA; Kouvola-Seuran Kotiseutu- jaoston toimintakertomus vuodelta 1962. Juvonen 2003, 508-510.

³ KKA; Riihimäen tilan kauppakirja. Kouvola-Seuran kotiseutu- jaoston toimintakertomus vuodelta 1962.

Suomen Puotimuseon kokoelma on muodostunut vuosina 2002-2005 toteutetun EU-hankkeen kautta. Kokoelmiin kuuluu arviolta 10 000 esinettä. Kokoelmat on kerätty lahjoituksin ja ostoin ympäri Suomea yksityisiltä ihmisiltä, keräilijöiltä, kirpputoreilta ja antiikkikaupoista ja –messuilta päätavoitteena saada kerättyä puotimuseon perusnäyttelyyn soveltuvaa esineistöä. Merkittävimmät suuret kokonaisuudet ovat keräilijä Veli Kosken kokoelma sekä Osuuskauppa Ympäristön tekemä lahjoitus. Esineistöä on säilytetty Puotimuseon lisäksi Valkealan kotiseutumuseolla sekä erillisissä säilytystiloissa. Ensimmäinen säilytystila oli Valkealassa Koskikeskuksessa, josta esineet siirrettiin Valkealan sairaalalta vuokrattuun kiinteistöön vuonna 2006. Hankkeen aikana kokoelmien kartuttamiseen ja hoitoon oli palkattu amanuenssi Tuula Pärssinen. Hankkeen jälkeä kokoelmat ovat olleet Valkealan kulttuurisihteerin vastuulla. Esineistö on pääosin luetteloiduttu. Vuonna 2009 esineet siirrettiin sairaalan tiloista ensin maaliskuussa Asentajankadun säilytystiloihin ja myöhemmin elokuussa 2009 Kokoelmakeskukseen.

Koulumuseo avattiin Elimäelle vuonna 1984 Elimäen koululaitoksen 120-vuotisjuhlan kunniaksi.¹ Koulumuseota varten kerättiin esineistöä useista Elimäen kouluista.² Kokoelma sisältää yli 3000 esinettä. Esineistö on ollut esillä ja osa varastoituna Mustilan koulurakennuksessa, joka siirtyi kokonaan museokäyttöön 2008, kun koulutoiminta kiinteistössä loppui. Kokoelmat on luetteloiduttu manuaalisesti.

Valokuvat

Yleistä

Vanhosten kuntien museotoimien hallinnoimat valokuvakokoelmat – lukuun ottamatta kotiseutuarkistojen kuvakokoelmia – siirtyivät osakokoelmina osaksi Kouvolan kaupunginmuseon valokuvakokoelmaa.

Kuuden lakkautetun kunnan valokuvakokoelmia ei kartuteta enää, vaan niiden keruu pysäytettiin 31.12.2008. Entisten kuntien kokoelmat säilytetään omina kokonaisuuksinaan, joista käytetään seuraavia nimiä ja kokoelmatunnuksia:

Anjalankosken valokuvakokoelma	AV
Elimäen valokuvakokoelma	EV
Jaalan valokuvakokoelma	JV
Kouvolan valokuvakokoelma	KoV
Kuusankosken valokuvakokoelma	KuV
Valkealan valokuvakokoelma	VV

Kaikissa kokoelmissa numerointi alkaa numerosta 1. Kuusankoskella on aiemmin ollut käytössä kokoelmatunnus KSNKM, joka entisen kokoelman osalta nyt yhdenmukaistetaan muiden kokoelmien mukaisella tunnukseksi. Kuntien yhdistymisestä 1.1.2009 lähtien kertyviä uusia kuvatallennuksia luetteloidaan alla nimettyyn uuteen kokoelmaan, jonka numerointi alkaa ykkösestä.

Käyntikorttikuvia. Kuva: Jaana Eklund.

¹ Rissanen 2002, 8.

² Koulumuseon pääkirjan mukaan esineet ovat peräisin Hämeenkyllän, Löytyn, Moision, Mettälän, Niinimäen, Peippolan, Ratulan, Raussilan, Soimityn Takamaan, Teuroiroisten Villikkalan ja Värälän kansakouluista.

Kouvolan kaupunginmuseon valokuvakokoelma (KKMV)

Kouvolan kaupunginmuseon valokuvakokoelmaan on 1.1.2009–11.5.2011 välisenä aikana talletettu 20 valokuvatuotoksen myötä toistaiseksi 3 valokuva-albumia ja 511 valokuvaa, joista 293 on lasinegatiivia.

Yhteen liittyneiden kuntien valokuvakokoelmien synnyllä on toisistaan poikkeavia vaiheita, minkä vuoksi myös kokoelmien laajuuksissa on huomattavia eroja.

Anjalankosken valokuvakokoelma (AV)

Anjalankosken valokuvakokoelmaa on Sippolan kunnan osalta kartutettu hiljalleen jo ennen kuntaliitosta 1.1.1975, jolloin Anjalankosken kauppalaan perustettiin kulttuurilautakunta. Sippolan kotiseutu-, retkeily- ja matkailulautakunnan vuosikertomuksissa mainitaan 1970-luvun alussa kerätyn myös valokuvaineistoa. Anjalan kunnan puolelta vastaavaa tietoa ei ole. Anjalankosken kaupunki sai kulttuurisihteerin vuonna 1983. Kulttuurilautakunnan toimintakertomuksissa todetaan, että kotiseutuarkisto perustettiin vuonna 1986, jonne oli jo vuodesta 1980 lähtien alkanut kertyä myös valokuvia. Kotiseutuarkiston kokoelmat säilyvät Kouvolan kaupunginarkiston hallinnassa.

Kouvolan kaupunginmuseon kuva-arkistoon 17.9.2009 Sippolan terveystalon kellarin arkistotiloista siirretty Anjalankosken kulttuurilautakunnan aiemmin hallinnoima valokuvakokoelma käsittää 231 valokuvaa ja 201 negatiivia. Positiiveista 12 on värikuvia ja negatiivikokoelma käsittää vain em. mustavalkokuvien negatiiveja.

Anjalankosken valokuvakokoelma on luetteloimaton, eikä sen kuvia ole tallennettu sähköisessä muodossa. Kokoelman kuvat ovat pääasiassa kulttuuritoimen omaa tuotantoa ilman luovutuskirjoja.

Elimäen valokuvakokoelma (EV)

Elimäen kunnalla on ollut kaksi varsinaista valokuvakokoelmaa: Kotiseutumuseon kuva-arkisto ja Kotiseutuarkiston valokuvat. Molempien kokoelmien valokuvat on luetteloitu manuaalisesti hyvin niukin tiedoin, mutta digitointi on aloittamatta. Kotiseutuarkiston noin 300 valokuvaa kuuluvat Kouvolan kaupunginarkiston vastuulle.

Kotiseutumuseon kuva-arkiston pahvisiin A4-arkistolehtiin järjestetyt valokuvat siirrettiin 8.5.2009 Kouvolan kaupunginmuseon valokuva-arkiston tiloihin. Alustavasti luetteloiduista valokuvista oli Elimäen kulttuuritoimen puolesta laadittu 12-sivuinen moniste ”Elimäen kotiseutuarkiston alkuperäiskuvien luettelo – Kunnan kuvat”/”Elimäen kunnan kuva-arkiston luettelo”. Kouvolan kaupungintalolle tuotuun kokonaisuuteen sisältyi yhteensä 293 valokuvaa, mutta luettelon kuvista jäi löytymättä 59 kpl.

Elimäelle valokuvia on vastaanotettu ainoastaan lahjoituksina; ostoja ei ole tehty. Vain parista viimeksi vastaanotetusta hankintaerästä oli olemassa hallintaoikeuksien luovuttamisen ilmoittava asiakirja.

Jaalan valokuvakokoelma (JV)

Jaalan kunnan hallinnoima valokuvakokoelma on sekin käsittänyt Jaalan kunnan kotiseutuarkiston kuva-aineiston sekä Jaalan kunnanarkiston valokuvakokoelman, joista jälkimmäinen siirtyy Kouvolan kaupunginmuseon valokuva-arkiston Jaalan valokuvakokoelmaksi.

Jaalan kulttuurilautakunta perustettiin vuonna 1981. Kulttuurilautakunnan pöytäkirjojen mukaan ensimmäinen lautakunnan säilytykseen tullut valokuvakokoelma oli kunnan 100-vuotisjuhliin 1.-8.7.1979 kerätyt vanhojen valokuvien näyttelykuvat. Kuvat keräsivät jaalalaisilta näyttelyä varten Seppo Laatonen, Erkki Silta ja Jorma Koivisto suullisella käyttösopimuksella. Pohjustettuja näyttelykuvia on 108 suurennosta ja näyttelyssä käyttämättömiä Reijo Relanderin valmistamia repronegatiiveja 109 kpl, joista valmistettiin myös positiivit. Kokonaisuus käsittää 217 valokuvaa ja 130 negatiivia. Kulttuuriharjoittelija Eeva Aaltonen laati kesä–heinäkuussa 1983 ruutuvihkoon melko niukkasältöisen luettelon kuvien tunnistustiedoista.

Toinen kokonaisuus liittyy 15.11.1987 opettaja Jorma Koiviston toteuttamaan valokuvanäyttelyyn ”Jaalan koululaitos 1900-luvulla”. Se käsittää 72 kpl vanhaa koulukuvaa (mv-reproja ja värikuvia) sekä 37 kuvaa ja 36 pinnakkaiskuvaruutua itse juhlasta. Kuvia on yhteensä 145 kpl.

Lisäksi Jaalan valokuvakokoelmaan kuuluu Erkki Siltan kokoamat kaksi reprokuvakansiota jaalalaisista sodassa 187 kpl, noin 100 kpl ilmakuvia 1960-luvulta, 89 kuvaa mm. vesitornin rakentamisesta sekä kahdeksan Hilja Pirkkosen jäämistön albumin lahjoitus (yhteensä 465 kuvaa) sekä muutamia yksittäiskuvia. Jaalan valokuvakokoelma käsittää siten n. 1 190 valokuvaa, joista värikuvia on vajaa sata ja n. 200 negatiivia.

Lokakuussa 2009 Jaalan valokuvakokoelma inventoitiin. Kuvia ei ole digitoitu. Valokuvat sijaitsevat toistaiseksi vielä Jaalan etäarkiston eli Jaalan entisen kunnanarkiston (Salparinteentie 1 A) arkistoholvissa yhdessä 9-laatikkosisäisessä kookkaassa puulaatikossa. Jaalan valokuvakokoelman hankintaeristä ainoastaan Hilja Pirkkosen albumeista on kirjallinen luovutuskirja.

Kouvolan valokuvakokoelma (KoV)

Entisen Kouvolan kaupunginmuseon kuva-arkiston valokuvakokoelmat ovat muodostuneet pitkän ajan kuluessa. Kokoelman alustavaa luettelointia on tehty useaan otteeseen. Ensimmäinen luettelo tehtiin 1950-luvulla Kouvola-seuran toimesta sidottuun kirjaan, missä valokuvat sisällytettiin esinekokoelmaan. Myöhemmin

tehtiin toinenkin esineluettelo, missä valokuvat olivat yhä mukana. Sama luettelointiperiaate toteutettiin vielä 1980-luvun alussa kortistomuotoon, mutta antamalla valokuville uudet numerot. Kortistomuotoiseen luetteloon sisältyi myös uusia valokuvia.

Valokuvakokoelmaa alettiin järjestää uudelleen aikaisemmat luettelot unohtaen vuonna 1983, jolloin laadittiin taas uusi käsin kirjoitettu luettelo – nyt kahteen kierrevihkoon. Tätä luettelointia jatkettiin usean vuoden ajan siten, että kuvatiedot kirjattiin aiheen mukaiseen luokitukseen. Pääluokille annettiin roomalaiset numerot I – XVII, jotka oli jaettu alaluokiksi. Kuville oli annettu juokseva numero kussakin alaluokassa ykkösestä eteenpäin. Myöhemmin luokitusta on täydennetty niin, että uudesta ryhmittelystä on tehty uusi käsinkirjoitettu lista. Näistä 1980- ja 1990-lukujen luetteloista on siten kaksi osin toisistaan poikkeavaa keskeneräistä listaa. Eri luetteloiteja ei voi vaivattomasti yhdistää toisiinsa, koska kuittaukset vanhoista luetteloista puuttuvat.

Viimeisten kierrevihkoihin laadittujen luettelointien pohjalta laskien Kouvolan valokuvakokoelmassa oli 2 748 alustavasti luetteloitua valokuvaa ja 492 pinnakaiskuvaa sekä arviolta vajaa 500 luetteloimatonta valokuvaa.

Sekavan luettelointikäytännön korjaamiseksi aloitettiin valokuvien digitointi ja asianmukainen luettelointi Musketti-tietokantaan vuonna 2007 numerosta yksi. Kouvolan valokuvakokoelman järjestelmällistä luettelointia on jatkettu ainoastaan digitoidun kuva-aineiston osalta vuodesta 2009 lähtien WebMusketti-tietokantaan siten, että kokoelmalle saadaan vähitellen luoduksi ainoastaan yksi numerointikäytäntö. Tähän mennessä digitointi on edistynyt kuvanumeroon 669.

Kuusankosken valokuvakokoelma (KuV)

Kuusankosken kaupunginmuseon valokuvakokoelma sai käytännössä alkunsa taiteilija Tapani Lemminkäisen toimesta 1940-luvun lopulla, jolloin kuva-aineistoa alettiin kerätä. Veikko Talven kotiseutu- ja museolautakunnan puheenjohtajakaudella vuosina 1952–1972 vanhojen valokuvien kerääminen otettiin järjestelmällisemmin ohjelmaan. Tavoitteeksi asetettiin myös nykyisen Kuusankosken tallentaminen valokuvaamalla. Tosiasiassa tuossa vaiheessa lautakunnan hallussa olleeseen kokoelmaan kuvia kertyi kuitenkin vain vähän. Veikko Talven leipätyö Kymiyhtiön tiedotuspäällikkönä 1951–1976 keskitti vanhojen valokuvien keruutyön hedelmiä samaan aikaan Kymiyhtiön tiedotusosaston arkistoon, missä oli organisoitua arkistonhoitotyötä. UPM Kymmene Oyj:n keskusarkistosta onkin kehittynyt erittäin merkittävä Kuusankosken historiakokoelma myös valokuva-arkiston osalta, jonka äskettäinen siirto Valkeakoskelle on olennaisesti vaikeuttanut kokoelmien tärkeitä käyttöä.

Talven päätettyä 1972 lautakuntatyönsä kokoelmien kuvamäärä jäi alle 400 kuvan. Luetteloita tuolloisesta kuvakokoelmasta ei ole. Tuure Nybergin puheenjohtajakaudella 1973–1985 vanhoja valokuvia kertyi tasaisesti lisää. Kuusankosken kaupunginmuseon ensimmäinen amanuenssi Antero Linkamo aloitti vuonna 1988 ensimmäisen alustavan valokuvaluettelon kirjoittamisen käsin kirjoitettuun sidottuun diaarikirjaan. Vuoteen 1990 mennessä kuvadiaariin oli kirjattu niukat tiedot 2 363 valokuvasta.

Vuosina 1990–2008 Kuusankosken kaupunginmuseon kuva-arkistosta kasvoi mittava valokuvakokoelma. Yksityisiltä kerättiin noina vuosina noin 15 600 valokuvaa, ja kolmen laajan talletuksen myötä kuvien kokonaisuudeksi on tullut noin 110 000 valokuvaa tai negatiivia.

Laajan erilliskokoelma on Kuusankosken Sanomien vuosien 1981–1989 ja Kuusaan Seudun 1989–2005 kuvakokoelma, joka käsittää noin 63 000 negatiivia ja 24 100 valokuvaa eli yhteensä noin 87 100 kuvaa; niistä on värikuvia 13 428 ja henkilökuvia 4 184. Luetteloimattomia merkittäviä osakokoelmia on lisäksi useilta paikallisilta valokuvaajilta.

Kokoelman luettelointitilanne on huolestuttava: luetteloituja kuvia on 3 641, joista noin 841 on digitoitu Access-tietokantaan. Yksityisiltä kerätyistä kuvista on tunnistetiedot otettu talteen lisäksi noin 15 000 valokuvasta, mutta tietoja ei ole viety luetteloon.

Valkealan valokuvakokoelma (VV)

Valkealan kuntaan perustettiin vuonna 1966 matkailulautakunta, jonka tehtäviin liitettiin museoasiainhoito vuonna 1973. Syyskuun 1975 alussa perustettiin kulttuuri- ja kotiseutulautakunta ja vuonna 1985 kulttuurisihteerin virka. Valkealan kunnan kulttuuri- ja kotiseutulautakunnan valokuva-arkisto perustettiin kesällä 1986, mutta valokuvia on lautakunnan haltuun kertynyt jo aiemmin. Valokuvat oli ajateltu jaettavaksi kahdeksi kokonaisuudeksi Valkealan kunnan valokuva-arkistoksi ja Valkealan kunnan kotiseutuarkistoksi, mutta varsinaista kotiseutuarkistoa ei kuntaan koskaan perustettu. Tästä johtuen kunnan hallussa olleita valokuvia käsitellään jatkossa yhtenä Valkealan valokuvakokoelmana.

Kulttuuri- ja kotiseutulautakunnan valokuva-arkiston perustaminen tapahtui Paasikivi-Opiston kulttuuritoiminnan linjan opiskelijan Sinikka Latukan työharjoittelujaksolla 1.6.–8.8.1986 kulttuurisihteerin Virve Lääperin opastuksella. Työtä näyttää jatkun osin uudelta pohjalta myöhemmin. Työn tuloksena kuvat on järjestetty ja numeroitu aihepiireittäin ja laitettu pahvisiin A4-arkistotaskuihin, jotka on sijoitettu metalliseen arkistolaatikoon. Luettelointi, joka on aloitettu A4-arkkeille numeroimalla kukin arkki tunnuksella U1–, on jäänyt pahasti kesken. Arkeissa, joihin on numeroitu kuvat 1–473, on päästy numeroon U25. Ilman U-tunnusta löytyivät

myös luetteloarkit kuville 774–1069, mutta välinumerot puuttuvat. Vain pieni osa U-arkeista on täytetty yhdelle vaakariville mahtuneella tekstillä, missä muutamalla sanalla on kirjattu kuvan sisältö ja kuvausaika, muttei mitään kuvien hankintatiedoista. Toisessa vaiheessa kuva-aineisto näyttää ryhmitellyn luokituksen mukaiseen järjestykseen metallilaatikoostoon, jolloin luettelointi on aloitettu uudelleen. Juoksevien numerointien logiikka ei ole täysin selvinnyt. Sekavuus johtunee eriaikaisista ja eri tekijöiden laatimista luettelointipätkistä.

Luetteloimattomia diakuvia on n. 200 ja negatiiveja 850. Valkealan kulttuuritoimen hallussa on ollut myös eräs laajahko, järjestämätön ja luetteloimaton satojen lasinegatiivien kokoelma, joka liittyyne Siukosten kanttorisuvun jäämistöihin. Valokuvaaja Oskari Wuorenrinteen runsaan 200 lasinegatiivin kokoelma on järjestetty vuonna 2010. Valkealan kokoelman kokonaiskuvamäärä lienee 2 000–3 000 kuvan välillä, joista negatiiveja on vajaa tuhat.

Saantitiedot puuttuvat kokoelman kuvista lähes täysin. Lautakuntien toimintakertomuksista ja saapuneista kirjeistä on selvinnyt parin kuvakokonaisuuden taustoja lähinnä matkailulautakunnan kuvatilausten, järjestettyjen valokuvanäyttelyiden ja Heino Parkkarilta ostettujen ilmakuviensa osalta.

Museoarkistot

Kouvolan kaupunginmuseolla on arkistoaineistoa liitetyen esine- ja valokuvakokoelmiin sekä museossa tehtyihin tutkimuksiin. Osa aineistosta on sellaista, että se paremmin kuuluisi kotiseutuarkistoon kuin museon arkistoon. Arkistoaineiston määrä on selvittämättä. Arkistoaineiston joukossa on myös kelanauhoja. Kouvolan kaupungin kotiseutuarkiston järjestäminen on kesken. Museoarkisto käydään läpi, kun kaupungin kotiseutuarkiston kohtalo selvää. Museoarkistosta siirretään kotiseutuarkistoon sinne kuuluva aineisto ja museon arkisto järjestetään.

KOKOELMIEN NYKYTILA

Esineet

Esinekkokoelmien hallinta

Esinekkokoelmista vastaa 1.1.2009 alkaen kaupunginmuseon intendentti. Lisäksi esinekkokoelmista huolehtii museomestari sekä määräaikainen kokoelma-assistentti. Kesäksi palkatut museonhoitajat (5) tekevät kokoelmatyötä intendentin ohjeistamana ja valvonnassa. Luettelointiin

on voitu palkata myös projektityöntekijöitä. Kokoelmahallinnassa on käytössä WebMusketti-tietokanta, johon uudet lahjoitukset luetteloidaan ja vanhoja kokoelmia viedään ajan niin salliessa.

Kouvolan kaupunginmuseon esinekkokoelmat on luetteloitu manuaalisesti, joten esineryhmien esille saaminen ja sisällön analysointi on hankalaa. Jotta kokoelmat olisivat jollakin tavalla hallittavissa, on jokaisesta kokoelmasta tehty luettelotietojen perusteella yksinkertainen excel-taulukko, jossa on esineen numero, yleisnimi ja nimen tarkenne. Taulukoihin on lisätty myös esineiden sijaintipaikkoja.

Kouvolan kotiseutukokoelman, apteekkimuseon kokoelman ja Puolakan talomuseon kokoelman siirto Musketti-tietokantaan aloitettiin vuonna 2007. Digitointi etenee vaiheittain; ensivaiheessa luodaan esineelle esinekortti, johon liitetään esinekuva. Toisessa vaiheessa tallennetaan esineiden asiasanat, luokitus sekä hankintatiedot. Inventointien edetessä tietokantaan lisätään esineen sijaintipaikat ja muut toimenpiteet. Tavoitteena on saada esinemassa mahdollisimman nopeasti erilaisien hakujen piiriin, jotta kokoelma saadaan hallintaan.

Kokoelmia ei tällä hetkellä kartuteta aktiivisesti, vaan kokoelmien kartuttaminen tapahtuu pääosin museolle tarjottavien lahjoituksin. Ostoihin ei ole määrärahaa.

Manuaalisesti luetteloitujen päänumeroiden määrä kokoelmissa 31.12.2008

AY	Anjalankosken kokoelma	1293
EY	Elimäen kokoelma	2170
	Elimäen korsumuseo	57
K	Kouvolan kotiseutukokoelma	1750
P	Kouvolan Puolakan talomuseon kokoelma	821
KY	Kuusankosken kokoelma	3018
EK	Elimäen koulumuseon kokoelma	3237
A	Kouvolan apteekkimuseon kokoelma	3655
KP	Kuusankosken palomuseon kokoelma	359
VP	Valkealan puotimuseon kokoelma	40
	päänumeroita yhteensä:	19 286

Kokoelmien luettelointi ei ole ajan tasalla. Puotimuseon kokoelma on arviolta 10 000 esinettä. Kaikissa kokoelmissa on luetteloimattomia esineitä. Kaupunginmuseon esinekkokoelmien kokonaismäärä on arviolta noin 35 000 esinettä.

Esinekkokoelmien joukossa on paljon esineitä, joilla ei ole numeroita. Tällaisten kokonaan kirjanpidon ulkopuolella olevien esineiden lisäksi on ehkä eri tavoin välitilaan jääneitä esineitä, kuten

- esineet, jotka on merkitty diaariin ja jotka siten ovat

saaneet esinumeron, mutta niitä ei ole luetteloitu

- esineet, joille on annettu esinenumero, mutta esinenumeroa ei ole kirjattu diaariin ja luettelointi on jäänyt kesken, jolloin numerointi on jäänyt täysin irralliseksi.
- esineet, jotka on kirjattu diaariin ja luetteloitu minimaalisin tiedoin, mutta joiden numeromerkintä on tavalla tai toisella hävinnyt ja joita siten on vaikeaa yhdistää diaari- tai luetteloitietoihinsa.

Esineitä on myös kadonnut tai tuhoutunut vuosikymmenten aikana tehtyjen varastomuutosten yhteydessä, eikä näiden tapausten määrästä ole tietoa, koska inventointeja ei ole tehty. Museoissa on myös käynyt varkaita. Esineitä on poistettu huonon kunnan vuoksi ja tieto poistamisesta on ehkä jäänyt merkitsemättä. Kouvolan kaupunginmuseon kokoelmien inventointia on tehty vuodesta 2007 (vanhan Kouvolan kokoelmat), ja vuodesta 2009 alkaen muiden kokoelmien osalta. Inventoinnit valmistuvat aikaisintaan vuonna 2014.

Kokoelmien sisältö

Yleiskokoelmat

Kouvolan kotiseutukokoelman ja Puolakan talomuseon kokoelman luetteloimista häiritsee se, että kokoelmia on aloitettu luetteloimaan useaan otteeseen ja projekti on aina jäänyt kesken. Kokoelmia käsitellään tässä yhdessä, sillä kokoelmiin on molempiin luetteloitu uudelleen Kouvola-seuran aikaisia esineitä.

Vuonna 2008 Kouvolan kotiseutukokoelmassa oli 1752 päänumeroa. Esinemäärä on 3940. Kouvolan kokoelma eroaa muista yleiskokoelmista sisältönsä puolesta. Kokoelmiin on luetteloitu erittäin paljon arkistoaineistoa (981 kpl), kirjoja (456 kpl) ja valokuvia (547 kpl). Valokuvat on aikoinaan siirretty valokuva-arkistoon, jossa ne numeroidaan uudestaan. Valokuvat voidaan poistaa esinekkokoelmasta. Kouvola-seuran aikaisista luetteloinneista 731 esineelle pitäisi antaa uusi numero ja selvittää, onko esine jo mahdollisesti luetteloitu uudelleen. Arviolta kokoelmiin kuuluu noin 1000 luettelomatonta esinettä. Kokoelmaan on luetteloitu myös noin parikymmentä Rautatiemuseolta vuonna 1957 lainaksi saatua esinettä, joita ei vielä kaikkia ole palautettu takaisin Rautatiemuseoon, koska niitä ei ole pystytty tunnistamaan. Kouvolan kotiseutukokoelmassa on esineitä liittyen rautatiehistoriaan ja rautatieläisyyteen (108) sotilashistoriaan (183), lähialueiden kartanokulttuuriin (Kouvolan, Kirjokiven, Kallioisten ja Oravalan kartanot), talonpoikauskulttuuriin sekä paikkakunnan yritystoimintaan. Oman kokonaisuutensa muodostaa suutari Hirvosen suutarinverstaan esineistö (108 kpl). Vanhimmat esineet ovat 1700-luvulta, uusimmat 1950-luvulta. Ajallisesti painottuvat 1800- ja 1900-luvun vaihteen esineistö.

Kirnu. Elimäen kokoelma. Kuva Taru Laakkonen.

Puolakan talomuseon kokoelma painottuu 1800- ja 1900-lukujen talonpoikauskulttuurin tallentamiseen. Kokoelmiin on luetteloitu 1129 esinettä, joista 801 on esineitä, kirjoja on 89 kpl, erilaisia arkistoaineistoja on 225 kpl, 5 kuvaa ja yksi kartta. Kokoelmista 878 on talon alkuperäisiä esineitä ja asiapapereita (esineitä on 552). Loppuosa luetteloiduista esineistä on pääasiassa maatalousesineistöä 1800- ja 1900-lukujen vaihteesta. Pääallekkäisistä luetteloinneista johtuen Puolakan kokoelmaan on luetteloitu 251 esinettä, (esim. kartanoiden esineistö) jotka eivät Puolakan kokoelmaan varsinaisesti kuulu. Puolakan kokoelmaan luetteloidut Kouvolan kartanon esineet liittyvät lähinnä kulkuvälineisiin.

Kymenlaakson Osakunnan keräämissä Anjalankosken, Elimäen, Kuusankosken ja Valkealan kokoelmissa painottuvat talonpoikausesineet eli lähinnä maanviljelyyn ja karjanhoitoon liittyvät esineet. Esinelajeittain kokoelmat ovat hyvin samantyyppiset. Ajallisesti esineet ovat lähinnä 1800-luvun lopusta ja 1900-luvun alusta. Alueellisesti esineet ovat peräisin lähes koko nykyisen Kouvolan alueelta. Jaalan, Anjalan ja Inkeröisten esineistö on vähäistä.

Seuraava esineanalyysi on tehty esineluetteloiden perusteella yleiskokoelmien¹ esineistä, aiemmin mainittujen excel-taulukkojen avulla:

	määrä
päänumeroita	12 246
kokonaisesinemäärä	15 689
nimikkeitä	1055

ei esineiksi laskettavat kokoelmiin kuuluvat aineistot:

asiakirjoja	1375
kirjoja	1278
mustia aukkoja ²	890
valokuvia	587
postikortteja	217
rakennuspiirustuksia	163
rahoja	184
aikakauslehtiä	89
sanomalehtiä	35
yhteensä	4818

esineitä on 10 721 kpl. Seuraavien taulukoiden prosenttiosuudet on laskettu tästä esinelukumäärästä.

Taulukoinnin yhteydessä esineiden nimet on yritetty yhdenmukaistaa. Nimikkeet ja esinemäärät on koottu omaksi excel-taulukoksi, josta käy ilmi jokaisen kokoelman esinemäärä ja yhteismäärä. Analyysiä varten nimikkeet järjestettiin suuruusjärjestykseen. Tämän perusteella 50 % kokoelmien esineistä mahtuu 83 ensimmäisen nimikkeen alle.

Esinenimikkeet, joita on yleiskokoelmissa eniten:

nimike	1426 kpl	13,3% (10 721 esineestä)
pytty	185	
tuoli	163	
koulutaulu	161	
leikkikalu	148	
lesti	146	
höylä	137	
pöytäliina	126	
kirnu	123	
leili	123	
varsta	114	

Esinenimikkeet, jossa esineryhmän sisällä esineet ovat hyvin samankaltaisia³ keskenään

nimike	1158 kpl	11,3% (10 721 esineestä)
pytty	185	
lesti	146	
höylä	137	
kirnu	123	
leili	123	
varsta	114	
kirves	89	
pirta	86	
lapio	84	
puntari	71	

Keski-Suomen Rykmentin asetakki. Kouvolan esinekokoelma. Kuva: Vappu Pensaari.

¹ Anjalankosken kokoelma, Elimäen kokoelma, Valkealan kokoelma, Kuusankosken kokoelma, Kouvolan kotiseutukokoelma, Puolakan talomuseon kokoelma

² musta aukko tarkoittaa sitä, että pääkirjassa on esinenumero, mutta ei mitään tietoja esineestä. Ei tiedetä, onko kyseisellä numerolla koskaan ollut esinettä, vai onko esine vain ollut kadoksissa luettelointihetkellä.

³ esim. leilit ovat keskenään samanlaisia esineitä. Ne ovat kaikki puisia ja valmistettu kimpiteknikalla. Vain koko tai väri voivat vaihdella.

Yli puolet yleiskokoelmien esineistä kuuluu seuraaviin 12:een ryhmään.

esineryhmä	5572 kpl	58,5% (10 721 esineestä)
huonekalut	551	5,1
kulkuneuvot	70 + 69	1,3
maatalouskoneet	73	0,7
astiat	661	6,4
kimpiastiat	591	5,5
vaatteet	711	6,6
muut tekstiilit	766	7,1
tekstiilityövälineet	822	7,7
maataloustyökalut	771	7,2
kahviin liittyvät esineet	230	2,1
soittimet	49	0,5
valaisimet	208	1,9

Nämä tarkastellut esineryhmät ovat suurikokoisia esineitä, jotka vievät paljon säilytystilaa tai esineryhmiä, joissa oletettiin olevan paljon esineitä.

Omina kokonaisuuksinaan Valkealan kokoelmasta nousee Kouvolankylän työseuran lainakirjaston kirjat ja asiaperit (n. 450 esinettä), joiden sijainti ei vuonna 2011 ole tiedossa.

Kuusankosken kokoelma on samantyyppinen kuin muidenkin kuntien kotiseutukokoelmat. Kokoelman erikoisuutena on, että maanmuokausvälineitä ei kokoelmiin kuulu. Kokoelmassa on erittäin runsaasti tekstiilejä, mm. pöytäliinoja ja vuodevaatteita. Kokoelmassa on melko paljon leikkikaluja sekä lasten ja vauvojen vaatteita. Kuusankosken kokoelmassa on erittäin paljon tyhjiä aukkoja (630 kpl), joista ei ole tietoa, mitä esineet ovat tai onko näillä numeroilla joskus esineitä ollut. Mielenkiintoisia yksittäisiä esineitä ovat mm. kierto-koulun opetusvälinearkku sisältöineen sekä ruumisarkkuliikkeen työvälineet. Paikkakunnalle, jossa on rikas torvisoittokuntahistoria, on hienoa, että kokoelmissa on myös torviseitsikon soittimet.

Sotilashistoriaan liittyvä aineisto on digitoitu ja luetteloidu WebMusketiin 1.11.2010-30.4.2011 välisenä aikana. Sotilashistoriaan liittyviä esineitä on kaikissa kokoelmissa yhteensä 929. Määrällisesti eniten sotilashistoriaan liittyvää esineistöä on Valkealan ja Elimäen yleiskokoelmissa, johtuen korusuomuseoista. Sotilashistoriaan liittyvissä esineissä on tekstiilejä (134), aseita (72) astioita (78) sotilasvarusteita (60).

Kokoelmissa on jonkin verran kartanoiden esineistöä. Kouvolan kotiseutukokoelmassa on esineistöä Kirjokiven kartanosta, Elvingin esineistöä, sillä Kouvolan kaupunki osti Kirjokiven kartanon vuonna 1962 Kokoelmissa on joitakin esineitä Kouvolan kartanosta, Valkealan kartanosta ja Mustilan kartanosta.

Erikoiskokoelmat

Apteekkimuseon esinekokoelma sisältää apteekkiesineistöä ja kirjallisuutta 1900-luvun alusta 1900-luvun lopulle. Kokoelmaan kuuluu suuri määrä lääkepakka-uksia, säilötölkkejä, lääkkeiden valmistamiseen tarvittavia välineitä sekä apteekin alkuperäisiä huonekaluja. Ammattikirjallisuus on erittäin laaja. Suurin osa esineistöä on peräsin vuonna 1890 perustetusta Kouvolan I Apteekista. Vuonna 2006 luetteloituja esineitä on 3175. Luetteloimattomia esineitä on arviolta noin 200.

Koulumuseon kokoelma sisältää erilaisia opetusvälineitä eri oppiaineisiin liittyen; mm. kemian ja matematiikan havaintolaitteita, eri oppiaineisiin liittyvät kuvatauluja (noin 300kpl), runsaasti kirjallisuutta poikien ja tyttöjen käsityön työvälineitä sekä koulussa tehtyjä käsitöitä. Alueellisesti esineet ovat peräisin Elimäen alueelta. Kouluesineistö on ollut hyvin samantaista ympäri Suomen, sillä koulut hankkivat opetusmateriaalinsa samoista hankintapaikoista. Ajallisesti esineistö on 1900-luvun alusta 1950-luvulle. Luetteloimattomia esineitä on jonkin verran. Suunnitelmissa on ollut sisustaa yksi luokkahuone vuoden 2008 asuun, joten esineistöä on talletettu sitä silmällä pitäen.

Palomuseon kokoelman esineet ovat olleet käytössä Verlan tehdaspalokunnalla, Kymi Kymmene Oy:llä, Voikkaan tehdaspalokunnalla sekä Hallan vapaapalokunnalla. Museo on keskittynyt keräämään Kymenlaakson alueen pelastuslaitoksen historiaa 1900-luvun alusta bensakone-aikakaudelle asti. Kokoelmissa on mm. paloautoja, ruiskuja, letkuja, naamareita ja työasuja, kypäriä ja palosammutuskalustoa.

Palomuseon kokoelmiin kuuluvia paloautoja.

Kuva: Johannes Wiehn.

Puotimuseon kokoelma sisältää kaupankäyntiin liittyvää aineistoa. Ajallisesti kokoelman esineistö ajoittuu pääasiallisesti 1800-luvun lopulta 1960-luvun lopulle. Suurin osa kokoelman esineistä on ollut käytössä tai valmistettu muualla kuin nykyisen Kouvolan alueella. Esineistöstä osa on peräisin nykyisen Kouvolan kyläkaupoista (mm. Liikkala, Muhniemi, Kaipainen, Utti). Esineistö painottuu esineisiin, joita kyläkaupoissa on myyty. Osa esineistä on alkuperäispakkauksissaan ja käyttämättömiä. Suuren kokonaisuuden muodostavat erilaiset elintarvikepakkaukset, kuten mm. karamellirasiat (arviolta 500-1000 pakkausta), joita on useilta eri valmistajilta (mm. Fazer, Hellas, Chymos). Kahvisokeri-, tee- ja tupakkapakkauksia ja maustepurkkeja on runsaasti. Kokoelma sisältää lisäksi myös mm. posliini-, emali- ja peltiastioita, tekstiilejä (sukkia, paitoja, housuja yms) nappeja, hakasia, lankoja, kangaspakkoja, työkaluja. Kokoelma sisältää myös kalusteita. Kokoelmissa on joitakin kauppias Jaakko Pokille kuuluneita esineitä.

Puotimuseon esineistöä. Kuva: Anu Kasnio.

Valokuvat

Anjalankosken valokuvakokoelma (AV)

Anjalankosken valokuvakokoelman sisältö on poikkeuksellisen yksipuolinen. Kokoelman valokuvat esittelevät lähes yksinomaan Sippolan museotoimintaa 1980–1990-luvuilla. Valokuvista lähes 97 % dokumentoi museotyötä. Kuvista 55 % esittelee kotiseutumuseon perusnäyttelyitä ja 30 % museon järjestämiä työnäytöksiä. Ainoastaan 2 % (5 kpl) kuvista esittää originaalikuvin 1920–1930-lukujen tapahtumia ja 1 % reprovoin 1940–1950-luvun taajaman näkymiä.

Anjalankosken valokuvakokoelma on erittäin puutteellinen. Siihen ei sisälly lainkaan esimerkiksi vanhan Anjalan ja Myllykosken kuvia eikä teollisuushistoriaa

esitteleviä kuvia. Muutoinkin kokoelmasta puuttuu lähes kaikki olennainen historiallinen kuva-aines, joka kerätyiltä osin on talletettu pääasiassa Anjalankosken kotiseutuarkistoon.

Elimäen valokuvakokoelma (EV)

Elimäen valokuvakokoelman 278 valokuvaa ovat yhtä värikuvaa lukuun ottamatta pääasiassa alkuperäisiä mustavalkokuvia. Kokoelmaan ei sisälly lainkaan negatiiveja. Vanhimmat Myllylän kartanon af Forselles-suvun 34 kuvaa saattavat olla 1800-luvun lopulta; toisaalta 1970-lukua nuorempia kuvia kokoelmaan ei sisälly. Valokuvakokoelma painottuu aikavälille 1920–1939, jolta ajalta on 45 % kuvista. Aikajaksolle 1900–1919 kuvista kuuluu 15 % ja 20 % aikajaksolle 1940–1959, kun tätä nuorempia kuvia jaksolta 1960–1979 on vain 6 %.

Kokoelman sisältö on suppeudestaan huolimatta melko monipuolinen. Elimäelle luonteenomaista on, että kuvista huomattava osa 32 % liittyy maatalouteen ja 13 % kartanokulttuuriin. Merkittävien Myllylän kartanon kuvien ohella myös talonpoikaiskulttuurin rakennuskantaa on ikuistettu arvokkaana 22 kuvan kokonaisuutena vuoden 1906 Raussilasta. Talonpoikaiskyltiin liittyviä kuvia on eniten Raussilasta (49 kpl), Mustilasta (20), Jokelasta (17) ja Ratulasta (14). Elimäen taajamia, Kirkonkylää (29) ja Korjaa (23), esittelee 18 % kuvista, joiden rakennuskantaa tai näkymiä käsittelee vain runsaat 6 %.

Henkilökuvia on 19 %, joista valtaosa tunnistettuja. Viisiikkortteja kokoelmaan kuuluu 18 ja kabinettikortteja 4. Muista aihepiireistä eniten kuvia on koulutyöstä (22), kunnallistyöstä (16), yhdistystoiminnasta (15), liikelämästä (15) ja seurakuntien toiminnasta (11).

Esimerkiksi Kirkonkylän ja Korjan taajamiin sekä varuskuntaan, liikenteeseen, asumiseen ja arkielämään liittyviä kuvia Elimäen valokuvakokoelmaan kuuluu kuitenkin vain muutamia. Myöskin paikallisten valokuvaajien kokoelmat puuttuvat. Kokonaisuutena ottaen kokoelma onkin varsin puutteellinen. Selvästi arvokkaimmat kokonaisuudet muodostavat 1890–1900-lukujen originaalikuivat Myllylän kartanosta ja Raussilan kylänäkymistä.

Jaalan valokuvakokoelma (JV)

Jaalan valokuvakokoelman vanhin kuva-aineisto sisältyy jaalalaisilta kunnan 100-vuotisjuhlanäyttelyä varten kerättyyn 217 kuvan kokoelmaan. Sen kuvista yli puolet on ajoitettu. Niistä 2 % ajoittuu 1800-luvun lopulle, 13 % aikavälille 1900–1919 ja pääosa eli 41 % vuosiin 1920–1939, mutta ainoastaan yksi kuva 1940-luvulle. Sotaa edeltävien, ja myös myöhempien, vuosikymmenten valokuvia sisältyy lisäksi 95 koulukuvan kokonaisuuteen sekä Ritva Pirkkonen-Forssin lahjoittamaan kahdeksan valokuva-albumin kokonaisuuteen, joiden kuvat ovat pääasiassa 1920–1940-luvuilta. Karkeasti luokitellen Jaalan valokuvakokoelman kuvista noin 63 % on

toista maailmansotaa edeltäviltä vuosikymmeniltä, 18 % 1940-luvulta, 8 % 1960-luvulta ja loput 10 % 1980-luvulta.

Jaalan 100-vuotishäytöä varten kerätty kokonaisuus on monipuolinen ja arvokas läpileikkaus koko Jaalan kunnan alueen elämästä. Kuvista 25 % esittää rakennuksia ja näkymiä, 22 % on työkuvia – myös maataloustöistä, 13 % henkilö- ja perhekuvia sekä 9 % liikenneaiheita ja 9 % koulukuvia. Vapaa-aikaan ja urheiluun liittyy 14 kuvaa, häihin ja hautajaisiin 10, liike-elämään 9, maanpuolustukseen 7, teollisuuteen 5 ja seura- ja kurssitoimintaan 5 sekä seurakuntaelämään 2 kuvaa.

Muilta osin Jaalan valokuvakokoelma on sisällöltään sattumanvarainen ja epäedustava. Poikkeuksen muodostavat ainoastaan kokonaisuudet jaalalaiset sodassa ja koulukuvat, jotka käsittävät 16 % ja 14 % koko kokoelmasta. Muita Jaalan valokuvakokoelman kokonaisuuksia ovat lisäksi noin sadan ilmakuvaan ruutukuvaussarja 1960-luvulta sekä 1980-luvulla kuvatut 89 teknisen toimialan työkuvat, mm. Jaalan vesitornin rakentamisesta.

Jaalan valokuvakokoelman selvästi arvokkain kuva-aineisto on kunnan 100-vuotisjuhliin kerätty kokonaisuus, jonka osalta pyritään laatimaan kirjallinen sopimus kuvien kerääjien kanssa kuvien käyttöoikeuksien luovuttamisesta myös Kouvolan kaupunginmuseon valokuvaarkistolle.

Kouvolan valokuvakokoelma (KoV)

Kouvolan valokuvakokoelman alustavasti luetteloiduista kuvista yli kolmannes eli noin 36 % (983 kpl) on ilma-, maisema-, katunäkymä- tai rakennuskuvia. Seuraavaksi suurimmat ryhmät ovat museotyöhön liittyvät kuvat 19 % (522), kaupungin tapahtumat 12 % (339), koulukuvat noin 8 % (207), varuskunnan ja puolustusvoimien kuvat 7 % (195), tunnistetut ryhmä- ja henkilökuvat 6 % (177), yhdistys- ja järjestötyö 4 % (123) sekä elinkeinot ja ammatit 4 % (116). Kodit esiintyvät 84 kuvassa, mutta esimerkiksi urheilua edustaa vain 48, taide-elämää 33, kaupungin hallintoa 18, liikennettä 16 ja terveydenhuoltoa 8 kuvaa. Nyky-Kouvolan muiden entisten kuntien kuvia Kouvolan valokuvakokoelmassa on 51, muun Kymenlaakson 7 ja muun Suomen kuvia 17 kpl.

Kokoelmaan kuuluvista erikoiskokoelmista selvästi arvokkain on kaupungille päätyneen Valkealan Kirjokiven kartanon kokoelma, johon kuuluu 277 valokuvaa 1800- ja 1900-lukujen taitteesta, mm. lukuisia Rudolfin Elvingin johtaman Voikkaan tehtaan alkuaikojen sekä Valkealan Kirjokiven kartanon kuvia. Merkittäviä kokoelman osia ovat myös Kouvolan ydinkeskustan ilmakuvia ja katunäkymiä sekä 1960- ja 1970-lukujen vanhoja puutaloja (mm. museokorttelista) esittävät kuvat – osin museolautakunnan omina kuvatilauksina. Kokoelmaan sisältyy muutamia luettelottomia valokuva-albumilahjoituksia, muttei ainuttakaan valokuvaajan jäämistöä. Kouvolan valokuvakokoelman selviä puutteita ovat

mm. rautatiehen ja varuskuntaan sekä kaupunkilaisten arkielämään liittyvien kuvien vähäisyys.

Kuusankosken valokuvakokoelma (KuV)

Kuusankosken koko valokuvakokoelman sisältö painottuu paikallislehden laajan kuvakokoelman vaikutuksesta suhteettomasti 1980–2000-luvuille sekä lehden talentamiin uutistapahtumiin, jolta ajalta Kuusankosken Sanomien ja Kuusaan Seudun kokoelmassa on yhteensä 24 100 valokuvaa ja 63 000 negatiivia. Paikallislehden kokoelmien valokuvista erottuu 17 %:n suuruinen nimen mukaan aakkosittain järjestetty henkilökokoelma.

Muun kuva-aineiston vajavaisen luettelointitilanteen takia ei tässä vaiheessa voi antaa kuin suurpiirteisiä lukuja kokoelmien ajallisista ja sisällöllisistä painotuksista. Se Kuusankosken valokuvakokoelman noin 18 000 kuvan osuus, minkä kuvista on olemassa luettelointia varten kerätyt taustatiedot, käsittelee ennen kaikkea kuusankoskelaisten ihmisten työ- ja arkielämää sekä vapaaajan viettoa hyvin monipuolisesti. Kokoelman muita painotuksia ovat mm. Kymijoki koskineen, näkymät, rakennukset, tehtaalaisten asuminen, tehdastyön eri muodot, liike-elämä, liikenne sekä tanssiyhtyeet, joista kaikista on kokoelmassa kymmeniä tai satoja kuvia.

Eräänä puutteena kokoelmassa on tunnistettujen henkilökuviin vähäisyys. Esimerkiksi paikallisten kuvaajien ottamia 1900-luvun alun visiittikortteja on satoja, mutta niiden esittämiä henkilöitä on tunnistettu vähän. Kuusankosken valokuvakokoelma sisältää erityisesti paikallisten puoliammatillisten tai ammattivalokuvaajien kuva-aineistoa. Näitä olivat mm. 1900–1920-luvuilla Johan Kolari ja Emil Segerhorn Kymintehtaalla sekä Otto Lindqvist ja Olga Oksanen Voikkaalla; 1920–1940-luvuilla Hjalmar Vahtera Kymintehtaalla, Paavo Poutiainen ja Pauli Koskivuolle Pilkanmaalla, Aarne Aarnio ja Lauri Tollman Voikkaalla; 1940-luvulta eteenpäin Jussi Pitkänen senior ja junior Kuusankoskella, joilta on kokoelmassa yhteensä ainakin 2 000–3 000 valokuvaa.

Ajallisesti Kuusankosken valokuvakokoelman kaupunkilaisilta kerätyn kuva-aineiston pääpaino on 1920–1930-luvuilla, mihin saattaa kuulua jopa puolet kokoelmien tästä osasta. Satoja kuvia on 1900–1910-luvuiltakin sekä yli 10 % myös 1940–1950-luvuilta ja 1960–1970-luvuilta, mutta tätä nuorempaa kuva-aineistoa kokoelmaan kuuluu – paikallislehden erikoiskokoelmaa lukuun ottamatta – selvästi vähemmän.

Alueellisesti kokoelma painottuu kolmesta tehdastaajamasta voimakkaimmin Voikkaalle ja Kuusaalle. Kymintehtaan asutusalueen kuvaosuus on prosentuaalisesti selvästi pienin. Useiden perinnepiirien ja kotiseutukävelyjen sekä paikallislehden tunnistekyselyjen vaikutuksesta kuva-aineistoa on kertynyt laajasti myös entisistä talonpoikaiskylistä ja tehtaalaisten asuinalueilta. Tällaisia kuvakokonaisuuksia on esim. Kuusanniemestä, Mäenpäästä, Kunnanpellolta,

Maunukselasta, Kymenrannasta, Pilkanmaalta, Keltistä, Mäyrämäeltä, Hirvelästä ja Niskalasta.

Valkealan valokuvakokoelma (VV)

Valkealan valokuvakokoelman luettelomattomuus vaikeuttaa sen sisällön hahmottamista. Toisaalta numeroituista kuvista suurehko osa on joko hukassa tai irronnut pahvitaskuistaan ja mahdollon yhdistää alkuperäisnumerointiin, koska numero puuttuu kuvasta. Seuraaviin pääryhmiin: henkilö- ja ryhmäkuvat, rakennukset, sisäkuvat, maisemat sekä katu- ja kyläkuvat luokiteltuja, erikäisiä kuvia kokoelmaan kuuluu 374. Museotoimintaan ja kunnan tapahtumiin 1960–1990-luvuilta liittyy lisäksi 107 kuvaa.

Kokoelma sisältää myös Valkealan historian I osan kokoamisessa kertyneitä valokuvia, joihin kuuluu mm. 35 Ilmavoimien vuosina 1927–1941 kuvaamaa ilmakuvaa sekä 65 Saulo Kepsun vuosina 1986–1987 ottamaa maa-seutukylä näkymää. Valkealan historian II osaa varten kansalaisilta kerättyjen kuvien kopioita kokoelmassa on 195, joiden ikäjakauma on seuraava: 1900–1910-luvuilta 23 %, 1920–1930-luvuilta 58 %, 1940–1950-luvuilta 12 %, 1960–1970-luvuilta 5 % ja 1980–1990-luvuilta 2 %. Värivalokuviiin kuuluu lähinnä tapahtumakuvia, näkymiä, matkailukuvia sekä mm. 53 pihakilpailukuvan kokonaisuus.

Erillisinä kokonaisuuksina Valkealan valokuvakokoelmaan (VV) kuuluu lisäksi Heino Parkkarin 1950-luvulla kuvaama ilmakuvasarja, jotka on hankittu kaikilla käyttöoikeuksilla kuvaajalta. Listan mukaisista 197 kuvasta toistaiseksi esille on tullut ainoastaan 54 ilmakuvaa. Toinen arvokas kokoelman osa on valokuvaa ja Oskari Wuorenrinteen kokoelma, jonka lopullinen luovutus Kouvolan kaupunginmuseon kuva-arkistolle tapahtui 9.9.2010. Wuorenrinteen 1900–1920-luvuille ajoittuva arvokas kokoelma käsittää nykyisellään 237 lasinegatiivia, joista pääosasta on tehty reprokopio. Luettelomattomiin kuviin liittyy mm. ilmeisen merkittävä kanttori Siukosen suvun laajahko, järjestämätön negatiivikokoelma sekä Bruno Niemen kokoelma.

PROSESSIKUVAUKSET

Esineet

Hankinta ja päätöksenteko

Kaikki 1.1.2009 jälkeen kokoelmiin otetut esineet liitetään Kouvolan kaupunginmuseon esinekokoelmiin (KKM). Yksittäisten ja määrällisesti pienten esinelahjoitusten vastaanottamisesta kokoelmiin päättää intendentti. Jos lahjoitus vaatii lisäresursseja tilojen tai henkilökunnan puolesta, päätöksen tekee museonjohtaja

säädetyissä rajoissa tai erityistilanteissa kulttuuri- ja kirjastolautakunta.

Hankintapäätöstä tehtäessä arvioidaan esineen museaalinen laatu; kuinka paljon esineestä on saatavilla yksilöllisiä tietoja ja kuinka hyvin esine vastaa kokoelmaohjelmassa määriteltäviä kartutuspainopistealueita. Ennen hankintapäätöstä tarkistetaan myös, ettei kokoelmissa ole vastaavia esineitä jo olemassa.

Kokoelmien hallinnassa käytetään WebMusketti-tietokantaa, jonka kehittämisestä ja päivityksistä vastaa Museovirasto. Kouvolan kaupunginmuseon tietokanta on asennettu Kaakkois-Suomen Tiedon palvelimelle, jossa tietokannassa tehdään varmuuskopio kerran vuorokaudessa. Intendentti on WebMusketin pääkäyttäjä ja antaa käyttöoikeuksia muulle henkilökunnalle.

Esineiden vastaanottotilana toimii Kokoelmakeskus.

Vastaanottoasiakirjat

Kun esine otetaan vastaan, täytetään esineiden luovutuslomake kahtena kappaleena. Toinen kappale annetaan lahjoittajalle, toinen jää museolle. Luovutuslomakkeeseen merkitään lahjoittajan yhteystiedot ja luetellaan esineet tunnistettavasti. Lahjoittajalta pyydetään taustatietoja lahjoituksesta. Luovutuslomakkeen allekirjoittaa kaupunginmuseon puolesta intendentti. Jos mahdollista, esine-erästä otetaan ”yhteisvalokuva”, joka liitetään luovutuslomakkeeseen.

Luovutuslomakkeesta otetaan kaksi kopiota. Museon alkuperäinen kappale toimitetaan kaupunginarkistoon pysyvästi säilytettäväksi. Kopiota säilytetään museon toimistossa mapissa aikajärjestyksessä, uusin alimmaisena. Taustatieto, jota lahjoittajalla on esineistä, talletetaan mappiin vastaanottolomakkeen kopion yhteyteen tai muulla mahdollisella tavalla. Toinen kopio luovutuslomakkeesta liitetään esinelahjoituksen mukaan.

Lahjoituksesta kiittäminen

Lahjoittajaa kiitetään kortilla ja vapaalipulla Kouvolan kaupungin museoiden näyttelyihin.

Vastaanottoimenpiteet

Tietokannan hankintaeräkortti toimii diaariona. Intendentti täyttää hankintaeräkortin välittömästi lahjoituksen vastaanottamisen jälkeen. Esineet saavat hankintanumeron, joka on muotoa KKM hankintaerä (juokseva numero):alanumero (juokseva numero) (ESIM. KKM1:1). Kokoelma alkaa numerosta 1. Hankintaerän numero merkitään myös esineiden luovutuslomakkeeseen.

Hankintaeräkortti täytetään mahdollisimman täydellisin tiedoin. Hankintaeräkortin täyttämisen jälkeen tietokantaan luodaan hankintaerän jokaiselle esineelle oma esinekortti. Esineestä talletetaan tietokantaan hankintanumero ja nimi sekä aineistotyyppi.

Hankintaeräkortti tulostetaan kahtena kappaleena. Tässä vaiheessa hankintaeräkortissa on tieto, että luettelointi on kesken. Toinen hankintaeräkortti laitetaan esineiden mukaan ja toista säilytetään mapissa luovutuslomakekopion kanssa, siihen asti kunnes luettelointi on tehty. Esineisiin kiinnitetään väliaikainen numerolappu.

Esine puhdistetaan kevyesti, jos on tarpeen. Puhdistusmenetelmät ovat ns. kuivapuhdistusta, eli imurointi tai puhdistus siihen tarkoitettulla siveltimellä, harjalla tai kankaalla. Puhdistuksen yhteydessä todetaan mahdolliset tuohyönteisvauriot ja arvioidaan esineiden riskit muuta kokoelmaa kohtaan. Samalla arvioidaan konservoinnin tarve ja kiireellisyys.

Esineeseen merkitään numero punaisella akryylimaalilla. Tekstiileihin numero merkitään valkoisella puuvillanauhalla, johon merkitään numero arkistokelpoisella kynällä. Nauha ommellaan tekstiiliin muutamalla pistolla. Paperipohjaisiin esineisiin numero merkataan lyijykynällä (6B). Numero merkitään mahdollisimman huomaamattomaan kohtaan. Numeroinnista on erillinen ohje.

Kokoelmakeskuksessa on oma hylly luettelointia odottavia esineitä varten.

Luettelointi

Esine luetteloidaan mahdollisimman pian vastaanoton jälkeen. Esine valokuvataan digitaalikameralla. Kuvan perusteella esine on tunnistettavissa. Esinekuvasa näkyy paperille kirjoitettu esinenumero, joka voidaan tarvittaessa rajata kuvasta pois. Esineestä otetaan yksi tai useampi kuva. Leimat ja merkinnät on kuvattava. Kuva nimetään muodossa KKM12_1_1, jossa ensimmäinen osa on kokoelmatunnus ja hankintaeränumero, toinen numero on esineen alanumero ja mahdollinen tarkenne. Viimeinen numero on kuvan järjestysnumero. Kuva/kuvat talletetaan kokoelman omaan kansioon. Kuvista ei teetetä paperivedoksia. Julkaisukuvat otetaan erikseen tarpeen vaatiessa. Valokuva liitetään tietokannassa esineen korttiin.

Valokuvaamisen jälkeen esine luetteloidaan tietokantaan niin huolellisesti ja niin täydellisin tiedoin kuin mahdollista. Musketin luettelointiohjeesta on muokattu Kouvolan kokoelmiin soveltuva ohje, joita luetteloidijien on noudatettava.

Luetteloinnin jälkeen hankintaeräkorttiin merkitään luetteloinnin tasoksi valmis. Esineiden mukaan ennen luettelointia laitettu hankintaeräkortti ja luovutuslomakekopio hävitetään. Hankintaeräkortti ja esinekortit tulostetaan ja säilytetään museon arkistotiloissa.

Säilytys

Esine pakataan sille soveltuvalla tavalla ja sen säilytykseen soveltuvilla materiaaleilla. Materiaalien on oltava sellaisia, että ne eivät aiheuta esineiden vaurioitumista. Pakkausmateriaalein estetään esineiden likaantuminen

ja pölyn kertyminen esineiden pinnalle. Esine viedään Kokoelmakeskukseen sille kuuluvalla paikalle. Paikkatie-to merkitään tietokantaan.

Kokoelmakeskus. Kuva: Anu Kasnio.

Konservointi

Museolla ei ole konservaattoria eikä konservointiin soveltuvia tiloja. Konservointi teetetään ostopalveluina.

Vanhojen kokoelmien siirto tietokantaan

Entisten kuntien museokokoelmien (kerätty ennen 1.1.2009) esineet digitoidaan kevyemmin kuin uudet lahjoitukset. Vanhojen kokoelmien esineistä tietokantaan talletetaan ensisijaisesti minim tiedot, jotka ovat: kokoelmatieto, hankintanumero, esineen nimi / nimet, osien lukumäärä, aineistotyyppi, tunnistevalokuva / valokuvat, hankintatiedot, kontekstitiedot, asiasanat, luokitus, sijainti. Ensisijalla digitoinnissa ovat näyttelyssä olevat (paikallismuseoiden näyttelyt) tai vaihtuvaan näyttelyyn esille laitettavat esineet. Kun vanhojen kokoelmien esineitä luetteloidaan, valokuvataan tai siirretään näytteille, varmistetaan, että esineeseen on maalattu kokoelmatunnus (kirjain).

Vanhojen kokoelmien luetteloidamattomat esineet luetteloidaan kuuluviksi vanhoihin kokoelmiin. Kokoelmien numerointi jatkuu seuraavasta vapaasta päänumerosta. Kun vanhojen esinekorttien tiedot on siirretty tietokantaan, toimitetaan vanhat luettelointikortit kaupunginarkistoon pysyvästi säilytettäväksi.

Valokuvat

Valokuvan siirtyminen asiakkaalta kokoelmiin

Ennen aineiston vastaanottamista kuva-arkiston kokoelmiin selvitetään sen määrä, kunto, materiaalit ja soveltuvuus museon kokoelmapoliittisiin painopisteisiin. Lisäksi tulee selvittää kuviin liittyvien taustatietojen saatavuus sekä tiedot valokuvaajasta.

Jos hankinnasta ei voida päättää välittömästi, otetaan aineisto museoon tutkittavaksi. Tästä täytetään vastaanottokirja, mihin kuitataan myös aineiston palautus vastaanottajan ja museon edustajan allekirjoituksin. Päätöksen valokuvien vastaanottamisesta tekee ensisijaisesti kuva-arkistosta vastaava amanuenssi. Tavanomaisesta poikkeavissa tapauksissa, esimerkiksi huomattavia kuluja edellyttävissä ostoissa, päätöksen tekee museonjohtaja.

Kokoelmiin otettavasta aineistosta laaditaan luovuttajan ja museon edustajan allekirjoittama luovutuskirja Valokuvien osalta tulee kiinnittää erityishuomio tekijänoikeuksiin. Kuva-aineiston vastaanottajan tulee varmistua siitä, että lahjoittajalla on oikeus luovuttaa käyttö- ja tekijänoikeudet tarjoamiinsa valokuviin. Samalla aineiston vastaanottajan on selvästi ilmaistava asiakkaalle, että valokuvien tekijänoikeudet siirtyvät lahjoituksen myötä museolle. Lahjoittajan edellyttämät erityisehdot kirjataan luovutuskirjaan. Pääperiaatteena on, että kaikki tekijän- ja käyttöoikeudet sekä hallinta- ja omistusoikeus siirtyvät kokonaisuudessaan museolle.

Alkukäsittely

Vastaanotettu aineisto käydään lävitse yleiskuvan saamiseksi sen kunnosta ja sisällöstä. Viallinen tai koolelmille vahingollinen kuva-aineisto erotetaan. Esimerkiksi nitraattinegatiiveja ei tuoda arkiston tiloihin. Aineistosta poistetaan muut haitalliset ja kuviin liittyvät ainekset kuten kumilenkit, paperiliittimet, teipit ja muovitaskut. Tarpeeton aineisto poistetaan ja hävitetään luovuttajan suostumuksella tai palautetaan luovuttajalle.

Aineisto lajitellaan luettelointia varten loogisiksi kokonaisuuksiksi. Jos kuvat, esimerkiksi valokuvaajan lajittelemana, ovat luovutettaessa johdonmukaisella tavalla järjestettyjä, pyritään järjestys säilyttämään. Albumit säilytetään kokonaisina.

Luettelointi

Valokuvat luetteloidaan WebMusketti-tietokantaan. Kuvat luetteloidaan hankintaerittäin, jolloin kukin hankintaerä saa juoksevan päänumeron ja hankintaerään kuuluvat valokuvat juoksevan alanumeron.

Luetteloinnissa on käytössä sekä tunnistus- että tutkimusluettelointi. Tunnistusluetteloinnin tasolla pyritään kuvat viemään tietokantaan verrattain nopeasti vähintään perustiedoilla varustettuna. Tällaisia tietoja ovat luettelointinumbero, kuvan tyyppi (mustavalkokuva, värikuva, repro jne.), kuvan aihe, kuvan koko, valokuvaaja, kuvauspaikka, kuvauspäivämäärä, sisällön kuvaus, kuvan koristelu (leimat, tekstit ym.), kuvan kunto, käyttörajoitukset ja kuvan sijoituspaikka. Tämän lisäksi kuva luetteloidaan kaikilla niillä tiedoilla, mitä lahjoittajalta on lahjoitusvaiheessa saatu.

Myöhemmin tehtävä tutkimusluettelointi täydentää tunnistusluetteloinnin aikana tallennettuja tietoja. Valokuvien dokumentoinnin hoitaa joko kuva-arkiston amanuenssi tai hänen ohjeistuksellaan joku muu museon työntekijä.

Seuraavan viisivuotiskauden tavoitteena on poimia kokoelmasta merkittävin kuva-aineisto, joka pyritään luettelemaan tunnistusluetteloinnin tasolla ja samalla skannataan digitaaliseen muotoon.

Digitointi

Kaikki valokuvatietokantaan tallennettavat valokuvat skannataan digitaaliseen muotoon. Valokuva digitoidaan siten, että pakkaamattoman tiff-muotoisen kuvan koko on 400 megatavua. Digitaalinen kuva tallennetaan myös jpg-muotoon eri kansioon, josta kuva liitetään tietokantaan. Tiff-kuvan koko on jpg-muotoista kuvaa huomattavasti suurempi.

Digitoidut tiff-kuvat pysyvät tietokannassa aina käsittelemättöminä, arkistokappaleina. Digitoinnissa käytetään skanneria, mutta herkän ja helposti vaurioituvan materiaalin kohdalla käännytään ulkopuolisen, ammattitaitoisen, valokuvaajan puoleen. Vaurioituneiden lasinegatiivien digitointiin käytetään digikameraa.

Vuosina 2011–2012 laaditaan digitointisuunnitelma, missä pyritään arvottamaan kuva-aineisto sekä erottamaan ensisijaista digitointia vaativa aineisto.

Kuvien skannaaminen. Kuva: Kimmo Seppänen.

Valokuvien säilyttäminen. Kuva: Jaana Eklund.

Säilyttäminen

Valokuvia on museolle kertynyt tuhansittain hyvin erilaisissa muodoissa. Kokoelmiin kuuluu originaalikuivia ja jäljennyskopioita, suurvedoksia ja pohjustettuja näyttelykuvia, mustavalko- ja värikuvia, dioja sekä negatiiveja monessa eri muodossa mm. lasinegatiiveina. Näiden kaikkien säilytys ja varastointi on entisten kuntien kokoelmissa ollut hyvin vaihtelevaa.

Kaikista kuvista yli 74 % koostuu Kuusankosken Sanomien ja Kuusaan Seudun kokoelman mustavalko- ja värikuvista sekä negatiiveista, joiden säilytys on alustavasti ratkaistu muista poikkeavasti. Tilapäisratkaisuun ovat vaikuttaneet mittavan aineiston ongelmallinen käyttö tekijänoikeuksien kannalta ja suuri työmäärä sisällön arvon määrittelyssä ja digitoinnin priorisoinnissa. Kokoelma on toistaiseksi hallinnassa, eikä sen tarkempi luettelointi kuulu kiireellisimpiin tehtäviin. Aineisto on alustavasti läpikäyty ja sijoitettu pahvilaatikoissa oleviin kirjekuoriin. Materiaalit on eroteltu toisistaan ja valokuvat jaettu kahdeksi kokonaisuudeksi: aakkosittain järjestetyksi henkilökuvakokoelmaksi sekä vuosittain järjestetyksi uutiskuvakokoelmaksi.

Koko muun kuva-arkiston valokuvakokoelman, joka käsittää neljänneksen eli noin 30 000 kuvayksikköä, osalta varastointi pyritään järjestämään yhdenmukaisesti. Lähi-vuosien tavoitteena on käydä läpi kokoelmat yksilöidysti, järjestää niille asianmukaiset ja turvalliset säilytysolosuhteet sekä poimia esille merkittävien aineisto ensisijaiseen käsittelyyn, jonka myötä digitoitua aineistoa voidaan vähitellen siirtää pitkäaikais säilytykseen lepoarkistoon.

Valokuvaan merkitään luettelointinumero pehmeällä lyijykynällä kuvan taakse ylä- tai alakulmaan. Jokainen yksittäinen valokuva pakataan omaan, happova-paaseen, arkistointokelpoiseen paperipussiinsa, jonka oikeaan yläkulmaan kirjoitetaan valokuvan luettelointinumero. Arkistoidut kuvat sijoitetaan vaakatasoon stabiiliin arkistolaatikkoon. Arkistolaatikon pätyyn merkitään laatikossa olevien valokuvien numerot. Umpinaiset arkistolaatikat säilytetään vaakatasossa polttomaalatuissa teräshyllyissä tai polttomaalatuissa teräslaatikostoissa.

Järjestämättömät kokoelmat ovat toistaiseksi Kouvola-talon toisessa kerroksessa museon kuva-arkiston ikkunattomassa arkistohuoneessa, pääosin paloturvallisissa metallilaatikostoissa. Käsitellyt kuvat siirretään vähitellen Kouvola-talon pohjakerroksen säilytystilaan, missä aineisto voidaan säilyttää pölyttömästi ja valolta suojatuna mahdollisimman kontrolloiduissa oloissa ja missä voidaan taata riittävän alhainen lämpötila (n. 18 °C) sekä tasainen kosteus (n. 35 %).

Digitaalisesta kuvasta tehdään varmuuskopio. Varmuuskopio voi olla teetetty paperikuva tai kuvatiedoston poltto cd-levylle. Varmuuskopion muoto määräytyy mm. valokuvaerän koon mukaan. Mikäli varmuuskopio on paperikuva, se tallennetaan kuva-arkistoon kuten muutkin valokuvat. Digitaalisia kuvia sisältävät cd-levyt sijoitetaan niille varattuun kaappiin. On huolehdittava siitä, että digitaaliset varmuuskopiot päivitetään riittävän usein uudistuvilla formaateilla.

Konservointi

Kunnostusta tarvitsevat kuvat tunnistetaan luettelointivaiheessa ja museon tietokantaan merkitään konservointitarve sekä kuvaus vaurioista. Museon valokuvakokoelman suhteen pyritään kaikissa toimissa noudattamaan ennaltaehkäisevän konservoinnin periaatteita. Mikäli kuvalle tehdään digitaalista konservointia, tallennetaan alkuperäinen kuva ja konservoitu kuva tietokantaan eri tiedostonimellä.

Kouvolan kaupunginmuseolla ei ole omaa konservaattoria. Konservointipalveluja ostetaan tarvittaessa ulkopuolisilta palveluntuottajilta taloudellisten resurssien asettamissa rajoissa.

Valokuvien lainauskäytäntö

Valokuva-aineistoa lainattaessa Kouvolan kaupunginmuseon kuva-arkistosta tehdään lainan saajan kanssa kuvien käyttösopimus. Alkuperäistä aineistoa ei luovuteta museon ulkopuolelle. Asiakas saa käyttöönsä arkistokappaleesta kopion, josta laskutetaan voimassa olevan Kouvolan kulttuuri- ja kirjastolautakunnan hyväksymän hinnaston mukaan. Käyttösopimuksessa määritellään kuvien käyttöehdot ja -oikeudet sekä viitataan lakeihin tekijänoikeudesta. Kuvaajan nimi ja Kouvolan kaupunginmuseon kuva-arkisto on aina mainittava kuvan yhteydessä. Käyttöoikeutta ei saa luovuttaa eikä myydä edelleen. Luetteloinnin edistyttyä pyritään siihen, että ensisijaisesti lainataan vain jo luetteloitua ja valmiiksi digitoitua aineistoa.

KOKOELMIIN POHJAUTUVA TUTKIMUS

Kokoelmiin liittyvää tutkimusta tehdään näyttelyiden ja julkaisujen yhteydessä.

KOKOELMIEN TURVALLISUUS

Kouvolan kaupunginmuseon esineet sijaitsevat useissa eri paikoissa. Näyttelytiloja on kymmenessä toimipisteessä (paikallismuseot). Paikallismuseoiden yhteydessä on myös säilytystiloja. Näiden lisäksi erillisiä säilytystiloja on kahdeksassa eri paikassa, jotka ovat olosuhteiltaan hyvin erilaiset. Päämääränä on, että esineiden säilytys keskitetään Alakylässä sijaitsevaan Kokoelmakeskukseen, jonka olosuhteista tehdään mahdollisimman hyvät. Museomestari vastaa olosuhteista ja niiden seurannasta. Ongelmallista tilassa on suuri ikkunapinta-ala ja ulkosäätilän vaikutukset sisäilmaan. Auringon uv-säteily on minimoitu uv-kalvoilla. Ilman kostutusjärjestelmä otetaan käyttöön talvikaudeksi.

Esineturvallisuudessa tärkeintä ovat arkipäivän rutiinit. Kokoelmakeskukseen esineitä siirrettäessä on huolehdittava, että kokoelmakeskukseen tuotaville esineille on riittävästi

tilaa. Esineet siirretään omille paikoilleen mahdollisimman pian siirron jälkeen. Esineiden turhaa siirtelyä vältetään.

ARVOLUOKITUS

Esineet

Arvaluokituksen tarkoitus

Arvaluokitusta voidaan aluksi hyödyntää ennen kaikkea hankintapäätöksiä tehtäessä ja poistettaessa esineitä. Luokitusta voi käyttää myös ratkottaessa konservoinnissa, luetteloinnissa ja digitoinnissa tehtäviä priorisointeja sekä päätettäessä parhaan tason säilytystilojen käytöstä. Myöhemmin arvaluokituksen käytön hioutuessa voidaan valita esinekokonaisuuksia, kuten kalastusvälineet tai kodintekstiilit, jotka käydään läpi sekä luettelointi-, digitointi-, kunto- että arvaluokitusnäkökulmasta. Arvaluokituksen voi myös sitoa mahdollisiin kartutusteemoihin. Ennen kaikkea arvaluokituksen tehtävä on kuitenkin tuoda esiin käytetyt arviointiperusteet ja ohjata systemaattisempaan ajatteluun ja välittää tieto arvostuksista myös tulevaisuuteen. Arvovalintojahan tehdään jatkuvasti niin kartutuksessa kuin kokoelmanhallinnassakin riippumatta siitä, onko ne esitetty kirjallisesti tai ei. ”Kokoelmien merkitys tulee kasvamaan ja sisältö selkiytymään, kun niistä karsitaan tietoarvoltaan vähäinen, samaa toistava ja huonokuntoinen aines”¹.

Arvotukset on väistämättä tehtävä nykyhetken käsitusten mukaan. Jo olemassa olevien kokoelmien osalta vanhojen kartutusvalintojen hyväksyminen sellaisenaan satoisi museon täysin erilaisissa olosuhteissa tehtyihin valintoihin, jotka ajan antaman laajemman perspektiivin myötä ovat voineet osoittautua epätarkoituksenmukaisiksi. Julkilausutut painopisteet on myös saatettu muotoilla hyvin väljästi ja vanhimpien osalta on kyseenalaista, onko niitä lopulta toteutettu. Arvaluokitusta arvioitaessa on otettava huomioon sen luonne museon sisäisenä, viime kädessä kuitenkin subjektiivisena työkaluna. Luokituksia ei pidä nähdä ikuisina, mutta kuitenkin pitkäaikaisiksi tarkoitettuina valintoina.

Arviointikriteerit

1. Kuinka paljon esineestä on saatavissa kontekstietoa ja kuinka laadukasta se on?
2. Kuinka hyvin esine vastaa museon kokoelmapoliittisen ohjelman kokoelmille asettamia sisällöllisiä ja alueellisia tavoitteita ja kuinka osuvasti esine edustaa kuvaamaansa kulttuuri-ilmiötä?
3. Onko hankintaerän esineillä keskinäistä yhteenkuuluvuutta tai yhteyttä muuhun kokoelmaan?
4. Onko valmistettu museon toimialueella ja kuinka tarkat valmistustiedot ovat?

¹ Kokoelmapoliittinen ohjelma 2009. Tampereen kaupungin museopalvelut / Historialliset museot

5. Onko vastaavia esineitä jo tallennettuna omissa tai muissa museokokoelmissa?
6. Millainen esineen kunto on ja puuttuuko siitä osia?

Työjärjestys arvoluokitusta tehtäessä

1. Esinettä luokiteltaessa katsotaan ensimmäiseksi, täyttääkö se vähintään kaksi ylimmän luokan kriteereistä.
2. Jos näin ei ole, verrataan esinettä kolmen alemman luokan kriteereihin ja määritetään vertailun perusteella esineen asema arvoluokituksessa.
3. Kuntokriteeri arvioidaan erillisenä kohtana.

Itse arvoluokan lisäksi kirjataan ylös perustelut, miksi kyseinen arvoluokka on valittu. Perusteluissa mainitaan luokituksen pohjana käytetyt kriteerit ja lyhyesti, miten kyseinen esine ne täyttää. Luokituksessa ei käytetä pisteytystä, koska se ei työmäärään nähden lisääsi riittävästi pisteytyksellä haettavaa objektiivisuutta. Arvoluokituksen tekee esinekokoelmista vastaava intendentti.

Esineiden lähdearvoa tutkimukselle ei ole otettu erillisenä kriteerinä mukaan, sillä se sisältyy jo useampaan muuhun kriteeriin. Jos esine arvotetaan luokkaan 4 ja poistetaan, täytyy laadukkaalla luetteloinnilla varmistaa, että poistossa menetetään mahdollisimman vähän tietoa. Jos arvoluokituksen tekijä katsoo välttämättömäksi poiketa näistä kriteereistä, poikkeama pitää perustella tarkasti.

Arvoluokka 1.

Arvoluokka 1:n esineet muodostavat esinekokoelmien perustan ja ovat korvaamattomia. Esineillä voidaan katsoa olevan lähdearvoa.

1. Kontekstitiedot ovat seikkaperäiset.

Esim. käyttäjä, käyttöpaikka, käyttöaika, proveniensi.

2. Esineet, jotka vastaavat napakasti museon kokoelmaohjelmassa määriteltyjä sisällöllisiä ja alueellisia rajauksia tai esine kontekstitietoineen kiteyttää osuvasti jonkin keskeisen historiallisen tilanteen tai vaiheen.

Esim. Karhulan lasitehtaan tuotanto tai rautatieliikenne tai linnoitustyökalut.

3. Hankintaerät, jotka muodostavat jonkin ehjän, kerrotavan kokonaisuuden tai esine täydentää osuvasti jo jotakin olemassa olevaa kokonaisuutta.

Esim. pajainterioori, käsiahtaustyökalut

4. Museon toimialueella valmistetut esineet.

Esim. tiedetään valmistaja, valmistuspaikka ja valmistusaika. Myös jos esine on ennen vuotta 1800 valmistettu ja on museon toimialueelta, koska kokoelmissa hyvin niukasti tällaista aineistoa.

5. Kokoelman ainoat tai parhaat kappaleet, joita ei tiettävästi ole tallennettu suuressa määrin muihin museoihin.

6. Kaikki osat ovat tallessa. Esinettä ei entisöity käytön päätyttyä, vaan se on mahdollisimman autenttinen.

Arvoluokka 2.

Arvoluokka 2:n esineet tuovat kokoelmaan vaihtelua ja tietoa siitä, millaisia variaatioita esinetyypistä on. Ne ovat välttämättömiä näyttelyiden teossa. Lähdearvo voi olla niukkakin.

1. Esineet, joista niukasti kontekstitietoa, edustavat enemmänkin jotain esinetyyppejä. Alkuperä on kuitenkin tiedossa, käytetty museon toimialueella. Osin käyttötiedot saattavat olla ei-yksilöllisiä, määritely kirjallisuudesta tai muista ulkopuolisista lähteistä.

Esim. 1800-luvun maatalon maitotalousvälineet, 1930-luvun keskiluokkaisen naisen arkivaatetus.

2. Ei edusta kokoelmaohjelmassa nimettyjä painopisteitä tai liittyy vain painopisteteeman marginaaliin. Esineellä on kuitenkin yleisluontoista kulttuurihistoriallista mielenkiintoa ja sitä tarvitaan tulkittaessa menneisyyttä näyttelyissä.

3. Eivät muodosta muun kokoelman kanssa selkeää kokonaisuutta.

4. Eivät museon toimialueella valmistettuja tai valmistustiedot niukkoja, esim. paikkakunta tai maakunta.

5. Useita samantyyppisiä esineitä kokoelmissa tai tiedetään, että muiden museoiden kokoelmissa on jo vastaavia esineitä.

Esim. kokoelmissa on kymmenen 1930-luvun miesten pukua, niin parhaimmin arvoluokka 1:n ehdot täyttävä puku tai korkeintaan muutama puku luokitellaan ylimpään luokkaan ja muut alempiin luokkiin.

6. Kaikki oleelliset osat tallessa. Mahdollisesti aieman omistajan tekemiä, varsinaisen käyttöajan jälkeen tehtyjä muutoksia tai entisöintiä tai museon teettämä restaurointi.

Arvoluokka 3.

Esineet, joilla ei ole itsenäistä ja pysyvää merkitystä kokoelmien kannalta, mutta joita voidaan käyttää havainnollistavana materiaalina näyttelyissä, opastuksissa tms. Esineet muodostavat opetuskokoelman.

1. Esineet, joiden alkuperä tuntematon ja kontekstitiedot puuttuvat.

2. Esineet, jotka eivät liity kokoelmaohjelman sisällölliin tai alueellisiin painopisteisiin.
3. Esineet, joilla ei ole yhteyttä muuhun kokoelmaan.
4. Ei oleellisia valmistustietoja.
5. Vastaavia esineitä riittävästi kokoelmissa, mutta esinettä voidaan kuitenkin tarvita näyttelyissä, opastuksissa tms.
6. Kunto hyvä. Museossa voidaan tehdä sellaisia korjauksia ja muutoksia, jotka tekevät käytön opetuksessa tai rekvisiittana mahdolliseksi.

Arvoluokka 4.

Esineet, jotka eivät täytä arvoluokkien 1–3 kriteereitä ja esineet, jotka todetaan hävinneiksi, kun tehdään kokoelmainventaarior.

1. Esineet, joiden alkuperä tuntematon ja kontekstittiedot puuttuvat.
2. Esineet, jotka eivät liity kokoelmapoliittisiin sisällölliin tai alueellisiin painopisteisiin.
3. Esineet, joilla ei ole yhteyttä muuhun kokoelmaan.
4. Ei oleellisia valmistustietoja.
5. Vastaavia esineitä riittävästi kokoelmissa eikä tarveta useammille varianteille.
6. Esineet, joiden kunto vaarantaa kokoelmat tai ovat muuten vahingollisia (esim. home) TAI esineen erittäin huono kunto TAI keskeisiä osia puuttuu TAI esineet, joiden konservointi- tai säilytyskustannukset ovat kohtuuttomat

Valokuvat

Yleistä valokuvien arvoluokituksesta

Museot tallentavat, säilyttävät, hoitavat ja saattavat käyttöön kuva-aineistoa. Valokuva sisältää informaatiota, ja sitä voi käyttää tiedonlähteenä. Museo itse voi dokumentoida kohteita valokuvaamalla. Pääosin kuitenkin kuva-aineisto on vanhaa eli historiallista. Joskus kuva on ainutlaatuinen: vaihtoehtoisia lähteitä ei saata olla olemassa.

Arvotukset ovat apuna aineistojen vastaanottamista eli hankintoja harkittaessa. Arvotus kohdistetaan myös museossa jo olevaan aineistoon. Arvoluokitus aineiston valinnan ja karsinnan apuna varmistaa, että kokoelma vastaa tavoitteita, tehtäviä ja päämääriä, jotka museoasetus asettaa yleisellä tasolla ja museo itse yksityiskohtaisemmin. Arvoluokituksen avulla pystytään luettelointi- ja digitointi- sekä hoitotoimet kohdistamaan tärkeimpiin kohteisiin, jotka voivat olla myös teemoja (esim. merenkulku) tai kokoelmia (esim. puuvenekokoelma) tai hankintaeriä.

Aineistoa valokuvakokoelmiin hankittaessa ja kokoelmia kehitettäessä ei voida lähteä pelkästä käyttäjien – museon itsensä tai kuva-arkiston asiakkaiden – tarvenäkökuulmasta, joka ilmaisisi vain tämänhetkistä näkemystä tarpeesta, muttei pysty ennakoimaan tulevaa. On välttävää kokoelman vinoutumista tutkimuksen

muoti-ilmiöiden ja kuvien kysynnän vaikutuksesta. On tärkeää tallentaa Kymenlaakson kulttuuri-ilmiöitä ja historiaa ottaen huomioon painopisteiden ulkopuolisetkin ilmiöt esimerkiksi kulttuuriympäristön osalta. Aktiivinen tallennus (esim. museon oma valokuvaaminen) keskittyy painopisteisiin, passiivinen kartutus myös muihin kuin painopisteisiin.

Kulttuurihistoriallisen museon valokuvien arvottaminen on paljolti toisenlaista kuin valokuvan erikoismuseon. Kulttuurihistoriallisessa museossa painopiste on enemmän kuvien sisällössä, niiden kulttuurihistoriallisessa yms. arvossa - ei niinkään valokuvahistoriallisessa arvossa tai siinä, että kuvat esittelisivät esim. ammattivalokuvaajan toiminnan historiaa, vaikkei näitäkään näkökohtia jätetä huomiotta. Kymenlaakson museoiden kuvakokoelmat ovat lisäksi kertyneet etupäässä pienistä ei-ammattivalokuvaajien lahjoituksista ja museon itsensä tekemistä jäljennöskuvauksista, joten kuvien valokuvahistoriallinen arvo on tavallisesti toissijainen.

Jos arvotettavana on valokuvaamon tai ammattivalokuvaajan kokoelma kokonaisuutena, se arvotetaan suhteessa muihin vastaaviin kokoelmiin ja sen sisältöä verrataan museon kokoelmaohjelman sisällölliin ja alueellisiin painopisteisiin. Kuitenkin myös valokuvahistorialliset ja esteettiset näkökohdat huomioidaan, mutta sisältöön verrattuna ne ovat tavallisesti toisarvoisen peruste. Valokuvaamoiden ja ammattivalokuvaajien kokoelmat ovat tavallisesti isoja, ja korkea arvoluokka voidaan antaa myös tärkeäksi katsotulle kokoelman osalle.

Valokuvahistoriallisella arvolla tarkoitetaan tässä kuvia, jotka kertovat valokuvauksen tekniikasta (esim. kuvatyypit kuten dagerrotypia, ferrotypia), ilmaisusta, kuvien käytöstä tai kuvaajan tuotannon erityislaatuudesta.

Arviointikriteerit

1. Kuinka hyvin kuva vastaa museon kokoelmapoliittisen ohjelman alueellisia ja sisällöllisiä tavoitteita (keskeisiä tallennuskohteita, keräys- tai dokumentointiteemoja).
2. Miten tarkat ovat tiedot kuvan syntykontekstista ja kuvan sisällöstä eli mikä on kuvan lähdearvo.
3. Millaiset ovat museon oikeudet kuvaan (käyttöoikeudet, tekijänoikeudet / lähioikeudet, omistus ja hallinta).
4. Mikä on kuvan kunto ja laatu (laatu tarkoittaa tässä kuvan teknisiä ominaisuuksia kuten tarkkuutta, valotusta, vedostuksen yhteydessä syntyneitä piirteitä jne.).

Tässä laaditussa arvoluokituksessa ei panna juurikaan painoa sille, mitä kuvan kappaleita museossa on (voi olla esim. originaalivedos, siitä tehty reponega, siitä tehty käyttökuva) eli kuvan eri kappaleita ei käsitellä

ja sijoiteta eri arvoluokkiin. Yleisenä lähtökohtana on, että arkistossa oleva alkuperäisin kappale kuvasta on arvokkain ja siitä huolehditaan parhaiten.

Jos aineisto on originaaleja (alkuperäisiä valokuvia, jotka voivat olla signeerattuja; negatiiveja; digioriginaaleja, jotka esim. kuvankäsittelyn yhteydessä on varustettu valokuvaajan nimellä, jne.) on se ”plussaa”. Kuvan alkuperäisyys ei kuitenkaan ole kriteeri eli se ei ole ratkaisevimpia seikkoja kuvan tai kokoelman arvoa ratkaistaessa.

Työjärjestys arvoluokitusta tehtäessä

1. Kuvaa, hankintaa tms. luokiteltaessa katsotaan ensimmäiseksi, miten hyvin täyttyvät arvoluokka 1:n kaksi ensimmäistä kriteeriä.
2. Jos kriteerit eivät täyty niin, että kuva kuuluisi ylimpään arvoluokkaan, verrataan arvioitavaa kolmen alemman luokan vastaaviin kriteereihin ja määritetään vertailun perusteella asema arvoluokituksessa.
3. Kriteeri 3 on lähinnä lisänäkökulma, jota tarvitaan eniten digitoitijärjestystä suunniteltaessa.
4. Kuntokriteeri arvioidaan erillisenä kohtana. Heikko kunto tai kuvan pilaantuneisuus ei sellaisenaan johda poistamiseen, jos muut arvoluokka 4:n kriteerit eivät täyty. Tuhoutumassa oleva valokuva saattaa olla poistoluokkaa vain tuhoutumassa olevan kappaaleen osalta. Tuhoutumassa olevasta kuvasta tehdään kopio ennen mahdollista originaalin hävittämistä. Jos kopiosta saadaan laadukas, voi se kuulua vaikka arvoluokkaan 1 jos muut perusteet toteutuvat.

Arvoluokat perusteluineen kirjataan museotietojärjestelmän arvoluokituskenttään, jos ohjelmassa on sellainen. Arvoluokituksen tekee vastaava tutkija tai hänen ohjeistamansa henkilö, ja ohjeistus perustuu kokoelmaohjelmaan. Tehdyn arvoluokituksen saa muuttaa vain arkistovastaava

Arvoluokka 1.

Tämän luokan kuvat ovat valokuvakokoelmien keskeisin osa. Kuvien lähdearvo on runsas osaltaan kuvailevien tekstien ansiosta.

1. Kuvat vastaavat museon kokoelmaohjelman sisällöllisiä ja alueellisia painopistealueita.
2. Kuvissa on runsaat kuvailevat tekstit, ts. tiedot kuvan syntytapa- ja kuvan kontekstista (kuvausaika ja -paikka, mihin tahtumaan kuva liittyy, kuka sen on ottanut ja missä tarkoituksessa, jne.) ja kuvan sisällöstä (ketä ja mitä kuvassa esiintyvät kohteet ovat, mitä kuvassa tapahtuu, jne.). Näihin rinnastetaan myös valokuvat, joihin tunnistamisen kautta on mahdollista saada tarpeelliset tiedot ja kuvat, jotka liittyvät museon muiden kokoelmien objekteihin.
3. Museolla on kuviin täydelliset, vapaat käyttöoikeudet; tekijänoikeudet / lähioikeudet eivät ole enää

voimassa tai ne on siirretty museolle; kuvan hallinta- ja omistusoikeus on museolla.

4. Kuvan kunnossa ei ole moittimista: se ei ole haalistunut eikä pahoin vahingoittunut. Kuva on teknisiltä ominaisuuksiltaan hyvä (esim. tarkkuus, valotus).

Arvoluokka 2.

Tämän luokan kuvat täydentävät painopistealueiden kuvien lajitelmaa, vaikka tiedot ovatkin puutteelliset, tai laajentavat kuvakokoelman sisältöä painopistealueita ulommaksi.

1. Kuvat eivät välttämättä vastaa kokoelmaohjelman sisällöllisiä painopistealueita, mutta ne laajentavat ja täydentävät kokoelmaa kattamaan laajasti merkitykselliseksi katsottavia ilmiöitä.

Yksittäisiä henkilökuvia on syytä ottaa vastaan vain harkinnan jälkeen, ts. niillä on suvun hallussa enemmän käyttöä. Poikkeuksena ovat esim. kymenlaaksolaiset yhteiskunnan ja ammattielämän vaikuttajat. Tietenkin henkilökuvasta voi myös löytää ominaisuuksia, joiden takia se otetaan kokoelmiin, esim. hius- tai vaatemuoti.

Arvoluokkaan 2 kuuluvat myös kuvat, joilla on etupäässä valokuvahistoriallista arvoa tai paikallisen valokuvaamon/valokuvaajan kuvat kertomassa kokoelmanmuodostajan toiminnasta ja sen historiasta, ts. jos kuvien sisältö ei oikeuta niitä arvoluokkaan 1. Valokuvaamon/valokuvaajan kuvat kuitenkin pyritään seulomaan ja valikoimaan ennen vastaanottamista.

2. Kuvien kuvailevissa teksteissä (tiedoissa kuvan syntytapa- ja kuvan sisällöstä) on huomattavia puutteita. Jos kuva kertoo selkeästi jostain ilmiöstä (esim. veneenveiston työvaiheesta, pellon muokkauksista) ja tiedetään sen kuvaavan toiminta-alueita, sallitaan kuvailevissa teksteissä isoja puutteita.
3. Museon oikeudet kuviin ovat rajoitetut (esim. saadaan käyttää vain näyttelytoiminnassa, tekijänoikeudet/lähioikeudet ovat voimassa eikä niitä ole siirretty museolle).
4. Kuvan kunto ja laatu: kokoelmista löytyy vastaavan tietosisällön omaava hyväkuntoinen ja teknisesti laadukkaampi kuva.

Arvoluokka 3.

Originaalia voidaan käyttää havainnollistavana materiaalina esim. museopedagogiassa ja opastuksessa. Näitä kuvia ei digitoida. Ei oteta enää vastaan.

1. Kuvalla ei ole näkyvää yhteyttä museon tallennuskohteisiin (ei kuvaa toiminta-alueita) tai kuvalla ei ole valokuvahistoriallista arvoa yhdistettynä paikallisuuteen tai kuvat eivät kerro paikallisen

valokuvaamon/valokuvaajan toiminnasta tai kuvilla ei ole yleistä historiallista merkitystä (kuten esim. marsalkka Mannerheimin kuvalla olisi).

Tällaisia ovat esim. muualla kuvatut käyntikortit, ellei yhteyttä muodostu kuvassa olevan henkilön kautta.

2. Tiedot kuvan sisällöstä ja syntykontekstista puuttuvat, eikä niitä katsota voitavan täydentää.
3. Originaalia voidaan käyttää esim. opastuksessa, jos tekijänoikeudet/lähioikeudet ja muut seikat sallivat kuvan julkisen näyttämisen.
4. Voidaan käyttää esim. opastuksessa tai rekvisiittana, jos kuvan kunto on hyvä ja kuva on riittävän laadukas.

Arvoluokka 4.

Kuvien poistoluokka: poistettavat ja kopioitavat.

1. Kuvalla ei ole näkyvää yhteyttä museon tallennuskohteisiin (ei kuvaa toiminta-aluetta) tai kuvalla ei ole valokuvahistoriallista arvoa yhdistettynä paikallisuuteen tai kuvat eivät kerro paikallisen valokuvaamon/valokuvaajan toiminnasta tai kuvilla ei ole yleistä historiallista merkitystä (kuten esim. marsalkka Mannerheimin kuvalla olisi).
2. Tiedot kuvan sisällöstä ja syntykontekstista puuttuvat, eikä niitä katsota voitavan täydentää.
3. Ei tarvetta käyttää esim. opastuksessa ja/tai voimassa olevat tekijänoikeudet/lähioikeudet tai muut seikat eivät salli kuvan julkista näyttämistä.
4. Kuvan kunto on heikko tai se on tuhoutumassa niin, että siitä on vaaraa tai haittaa muulle kokoelmalle tai henkilöstölle.

POISTOT

Esineet

Poistamispäätösten lähtökohdat

Arvoluokituksen tuloksena jotkin esineet on luokiteltu alimpaan arvoluokkaan eli poistettaviksi. Poistamisavassa noudatetaan ICOM:in Museotyön eettisiä sääntöjä ja muita yleisiä museoalan normeja. Museokokoelmat ovat perusluonteeltaan pysyviä, ja poistot kokoelmista ovat aina poikkeuksia. Poistoja tehtäessä tavoitteena on, että museon taloudelliset ja ammatilliset voimavarat voidaan keskittää sellaisen aineiston hoitamiseen, jolla on tiedollista ja kerronnallista merkitystä pitkälläkin aikavälillä. Poiston seurauksena esine usein menetetään peruut-

tamattomasti, joten ennen poistopäätöstä on tehtävä joukko toimenpiteitä, joilla varmistetaan poistoperusteiden oikeellisuus. Myös itse poistokäytäntöjen täytyy olla sellaisia, että julkinen luottamus museon asiantuntevuuteen ehdottomasti säilyy.

Toimenpiteet ennen poistoa

1. On varmistettava, että esineen hankinta- ja kontekstitiedot eivät ole vain tilapäisesti eksyneet irti esineen tietokannassa olevasta tietueesta. On myös tarkistettava, että keskeinen verifikaattitieto on tallennettu tietokantaan tai siihen on viittaus tietokannassa. Kouvolan kaupunginmuseossa on tarkistettava esinekokelmiin liittyvä, järjestämätön verifikaattitietoa (intendentin hallussa). Esinettä voidaan verrata myös diaarikirjoihin erilaisten numerointipäällekkäisyyksien löytämiseksi.
2. On tehtävä monilla eri hakutekijöillä esinehaku sekä sähköisestä tietokannasta että paperiluetteloiden perusteella tehdyistä kokoelmakohtaisista excel-taulukoista vain näennäisesti numerottomien esineiden tunnistamiseksi. Esineen numerointi on esimerkiksi voinut kulua pois tai tilapäistä numeromerkintää ei olekaan korvattu pysyvällä merkinnällä. On tarkistettava, vastaako numerottoman esineen luettelointitiedot jonkin ”kadoksissa olevan” vastaavanlaisen esineen luettelointitietoja.
3. Tarkistettava, onko muulla henkilökunnalla muistinvaraista tietoa esineen alkuperästä ja kontekstista.
4. Jos kokoelmaesine poistetaan, se luetteloidaan ennen toimenpidettä tietokantaan mahdollisimman tarkasti, mukaan lukien valokuvaus.
5. Konservattorin kannanotto esineen kuntoon tarvittaessa. Tällaisessa tilanteessa Kouvolan kaupunginmuseossa esineiden kunnan arviointi pyydetään ulkopuoliselta konservattorilta.

Järjestämättömässä aineistossa on myös esineitä, joita ei ole koskaan liitetty museokokelmiin, ns. einoja (ei numeroa). Esineet ovat voineet seurata pitkäänkin järjestämättömän aineiston mukana päätyttyä koskaan diaareihin tai esineluetteloihin, eikä niiden alkuperästä ole tietoa. Kun on tarkistettu, että kyseessä ei ole vain näennäisesti numeroton esine (ks. edellä kohta 2), voidaan esine poistaa kevyempien muodollisuuksien jälkeen. Riittää, että esineestä otetaan valokuva tai jos kyse on useasta esineestä, ryhmävalokuva, minkä jälkeen kuvan yhteyteen kirjataan muistiin hävitystapa, syy, päivämäärä ja vastuhenkilö. Dokumentti säilytetään tulosteena ja rtf-muotoisena tiedostona. Käytännön poistotavat ovat kuitenkin samat kuin kokoelmaesineilläkin, sillä museon ulkopuolisten tahojen ei voida olettaa tunnistavan eroa kokoelmaesineen ja ns. einon välillä.

Poistopäätös

Poistopäätöksissä noudatetaan Kouvolan kaupungin hallintosäännön viranhaltijoille myöntämää päätösvaltaa. Poistoesityksen tekee esinekokoelmista vastaava

intendetti. Kun intendenti on todennut jonkin esineen olevan arvoluokaltaan poistettava ja tehnyt yllä luetellut toimenpiteet, hän laatii poistopöytäkirjan, jossa luettelaa mitä poistetaan, yksilöidään syyt poistamiselle ja kerrotaan poistotapa Tämän jälkeen museonjohtaja tekee asiasta viranhaltijapäätöksen säädetyissä rajoissa.¹

Poisto voidaan toteuttaa kahden viikon kuluttua siitä sivistyspalvelujen johtokunnan (tai sen toimielimen, jonka alaisuuteen museotoimi kuuluu kaupungin hallinto-organisaatiouudistuksen jälkeen) kokouksesta, jossa viranhaltijapäätös on ollut esillä, jollei päätökseen ole tullut muutosta. Poisto ja viranhaltijapäätösnumero kirjataan myös tietokantaan ko. esineen toimenpiteisiin. Poistodokumentoinnin jälkeen toteutetaan poisto erikseen säädetyllä, museoiden yleisesti hyväksymällä tavalla.

Jos tiettyä esinettä tai esineitä ei löydy huolellisesta etsinnästä huolimatta eikä ole syytä epäillä rikosta, esineestä voidaan tehdä poistopäätös, jossa luettelaa hävinneet esineet ja mahdollisimman tarkasti määritellään, milloin esine on hävinnyt.

Poistotavat

1. Ensisijainen tapa poistaa esine kokoelmista on lahjoittaa se toiseen museoon. Kymenlaakson paikallismuseot voivat esimerkiksi lahjoittaa esineitä maakuntamuseoon tai maakuntamuseo paikallismuseoihin. Jos esineen konteksti jollakin oleellisella tavalla liittyy johonkin toiseen maantieteelliseen alueeseen, voidaan esinettä tarjota ko. alueelle. Jos esine edustaa jotakin tiettyä erikoisalaa, voidaan esinettä tarjota ko. alan erikoismuseoon.
2. Kokoelmaesine voidaan siirtää käyttöirtaimeksi, jota käsitellään kaikin tavoin samalla tavalla kuin mitä hyvänsä museon käyttöirtaimistoa.
3. Esine voidaan joissakin tapauksissa lahjoittaa jollekin muullekin julkisyhteisölle kuin toiselle museolle, kuten koululle, teatterille, päiväkodille tai vanhusten palvelutalolle. Tällöin on kuitenkin varmistettava, että uutta käyttötapaa ei voida tulkita esineen museoon lahjoittaneen tahon tarkoitusta halventavaksi.
4. Jos muuta poistokeinoa ei ole, esine tuhoetaan tunnistamattomaksi ja sen jäännökset hävitetään paikallisten kierrätysohjeiden mukaisesti. Museon oma henkilökunta huolehtii tuhoamisesta. Museon omia jäteastioita ei koskaan käytetä jäännösten hävittämisessä, koska se helposti johtaisi sivullisten tekemiin virhetulkintoihin ja vahingoittaisi näin museon nauttimaa luottamusta.

Siinä tapauksessa, että esine poistetaan jollakin muulla tavalla kuin lahjoittamalla se toiseen museoon, siitä poistetaan ehdottomasti esinenumerointi ennen esineen siirtymistä pois museon hallinnasta. Esineiden myymisestä koituvat haitat ovat suuremmat kuin siitä koituva hyöty, joten se

ei ainakaan kokoelmaohjelman ensimmäisellä soveltamiskaudella ole yksi poistotavoista. Esineitä ei myöskään palauteta lahjoittajalle, jollei tätä ole mainittu yhtenä lahjoituksen ehtona. Vanhojen kokoelmien osalta lahjoitusehtoja ei ole yleensä täsmällisesti määritelty. Palautukset ovat poikkeuksellisia ja niistä keskustellaan tapauskohtaisesti.

Valokuvat

Ensimmäisen ja toisen arvoluokan kuvat, jotka ovat tuhoutumassa, jäljenkuvataan ja tehty kopio säilytetään. Poikkeuksellisen arvokkaat kuvat voidaan toimittaa konservoitavaksi. Pilaantuvat negatiivit ja vedokset pilaavat myös muut samoissa tiloissa olevat kuvat ja aiheuttavat ihmisten terveydelle vaaran. Pilaantunut kuva-aines hävitetään jätteen lajitteluohjeiden mukaisesti. Poistettavat nitraattinegatiivit hävitetään ongelmajätteenä tai niiden tuhoaminen annetaan palokunnan tehtäväksi. Jos huonokuntoisesta kuva-originaalista ei ole vaaraa muulle aineistolle ja ihmisille, voidaan myös se säilyttää.

Jos kokoelmiin on eksynyt kuva, joka ei koske museon maantieteellistä aluetta eikä sen sisällöllä ole museolle merkitystä, se voidaan lahjoittaa toiseen kuva-arkistoon ellei lahjoituksen ehdot sitä estä.

Kuva palautetaan lahjoittajalle vain, jos lahjoittamisen yhteydessä on ehdoksi laitettu palauttaminen ja lahjoittajaan saadaan yhteys.

ICOM:in Museotyön eettisissä säännöissä käsitellään vain esineitä, mutta kokoelmista poistamisen ohjetta voi soveltaa tarpeellisin osin myös museon valokuviin.

Poistoesityksen tekee valokuvakokoelmasta vastaava amanuessi. Kun amanuessi on todennut jonkin valokuvan olevan arvoluokaltaan poistettava, hän laatii poistopöytäkirjan, jossa luettelaa mitä poistetaan, yksilöidään syyt poistamiselle ja kerrotaan poistotapa Tämän jälkeen museonjohtaja päättää asiasta ja allekirjoittaa poistopäätöksen.²

Poisto kirjataan myös tietokantaan ko. valokuvan toimenpiteisiin. Poistodokumentoinnin jälkeen toteutetaan poisto erikseen säädetyllä, museoiden yleisesti hyväksymällä tavalla.

Museoarkisto

Poistotarve saattaa tulla esiin esimerkiksi kun:

- siirretään aikaisempina vuosikymmeninä tullutta, jo luetteloitua aineistoa toisiin arkistoihin,
- kokoelmaan luetteloitu aineisto ei liity museon toiminta-alueeseen,
- aineisto on tuhoutunut käyttökelvottomaksi niin, että tietosisältö on hävinnyt.

¹ Sivistyspalvelun tuotantojohtajan yleinen päätös 14.1.2009 § 3 ja Kouvolan kaupungin hallintosääntö 1.5.2011 §

² Sivistyspalvelun tuotantojohtajan yleinen päätös 14.1.2009 § 3 ja Kouvolan kaupungin hallintosääntö 1.5.2011 § 33

Arvonmääritys ennen poistoa

Museoarkiston asiakirjan arvonmääritys on tehtävä ennen hävittämistä, ja hävittäminen on perusteltava poistoesityksessä. Arvonmäärityksessä asiakirjojen ja tietojen säilytyksen ratkaisee sen tutkimus- tai näyttelyarvo museossa, ja sen arvioi arkistosta vastaava tutkija. Museoarkiston osalta ei katsottu tarkoituksenmukaiseksi laatia arvaluokitusta.

Poistopäätös

Kun museoarkistosta vastaava tutkija on todennut jonkin museoarkistokokoelmiin luetteloidun aineiston poistettavaksi, hän laatii poistopöytäkirjan (liite), jossa luetaan mitä poistetaan ja yksilöidään syyt poistamiselle. Ennen poistamista tutkija tarkistaa, että aineisto on luetteloitu asianmukaisesti. Tämän jälkeen hän esittää poiston tekemistä museonjohtajalle, joka päättää asiasta. Poisto kirjataan myös tietokantaan toimenpiteisiin. Jos tiettyä museoarkiston aineistoa ei löydy huolellisesta etsinnästä huolimatta eikä ole syytä epäillä rikosta, tehdään siitä poistopäätös, jossa kadonnut aineisto luetaan ja määritellään mahdollisimman tarkasti, milloin se on hävinnyt.

Jos aineistoa ei ole liitetty museokokoelmiin (ei numeroa) ja sitä ei siirretä muuhun arkistoon tai palauteta lahjoittajalle, käytetään luetteloitua aineistoa kevyempää menetystä. Poistettavasta aineistosta laaditaan asiakirja, johon merkitään myös hävitystapa ja syy. Tämän jälkeen asiakirja sijoitetaan virka-arkistoon.

Poistotavat

1. Järjestöjen arkistot pyritään ohjaamaan kotiseutu-arkistoon ja viranomaisten arkistot tai niiden osat arkistolaitokseen. Päätöstä tehtäessä huomioidaan myös, mikä arkistoalan käytäntöjen mukaan on sopivin sijoituspaikka arkistolle.
2. Jos museoon tulleeseen aineistoon on eksynyt mukaan jonkin arkistonmuodostajan toiminnan kannalta keskeistä aineistoa tai jonkin tahon intresseihin, etuuksiin tai velvoitteisiin liittyvää aineistoa, on se pyrittävä palauttamaan muun arkiston yhteyteen tai lahjoittajalle.
3. Muussa tapauksessa aineisto palautetaan lahjoittajalle vain, jos lahjoittamisen yhteydessä on ehdoksi laitettu palauttaminen ja lahjoittaja saadaan yhteys.
4. Jos kokoelmiin on eksynyt aineistoa, joka ei koske museon toiminta-alueita eikä sen sisällöllä ole museolle merkitystä, se voidaan lahjoittaa toiseen arkistoon ellei lahjoituksen ehdot sitä estä.
5. Aineistoa hävitettäessä huolehditaan tietosuojaan säilymisestä, esim. paperinen asiakirja hävitetään tarvittaessa silppuamalla ja huolehditaan myös äänitteiden ja levyjen tuhoamisesta niin, etteivät niiden tiedot ole saatavissa esiin.
6. Jos tuhoutumassa olevalla aineistolla on tietoarvoa, pyritään siitä tekemään jäljennös, mikä sijoitetaan alkuperäisen kappaleen sijaan. Toimenpiteestä tehdään merkintä tietojärjestelmään.

7. Jos laadultaan heikentyneestä, huonokuntoisesta alkuperäisestä av-aineistosta (esim. alkuperäisestä haastattelunauhasta) ei ole vaaraa muulle aineistolle ja ihmisille, voidaan myös se säilyttää kopion tekemisen jälkeen. Poistettavat nitraattifilmit hävitetään ongelmajätteenä tai niiden tuhoaminen annetaan palokunnan tehtäväksi. Muu pilaantunut av-aineisto hävitetään jätteiden lajitteluohjeiden mukaisesti.

ESINELAINAT

Esinekokoelmien liikkuvuuden lisääminen on tavoiteltavaa, joten Kymenlaakson ammatilliset museot suhtautuvat pääsääntöisesti myönteisesti lainapyyntöihin. Kun näyttelyä suunniteltaessa voidaan luottaa siihen, että vastaava esine löytyy ja on lainattavissa jonkin toisen museon kokoelmista, paine omien kokoelmien kartuttamiseen vähenee, mikä taas vähentää sekä säilytystilan tarvetta että henkilökunnan työ määrää. Liikkuvuuden lisääminen antaa myös näyttelysuunnittelijan ulottuville runsaamman esinejoukon ja tekee mahdolliseksi aiempaa monipuolisemmat näkökulmat näyttelyn aiheeseen.

Esineitä kokoelmista lainattaessa on ehdottoman tärkeää huolehtia siitä, etteivät ne vahingoitu lainausprosessin aikana. Esisijaisesti esineitä lainataan vain sellaisille museoille, joilla on käytettävissään museoammattillista henkilökuntaa. Jos lainanantaja katsoo olosuhteet riittävän turvallisiksi ja vakaiksi, voidaan yksittäisiä esineitä kuitenkin lainata myös muihin museoihin tai julkisiin tiloihin tapauskohtaisen harkinnan mukaan.

Lainan edellytyksenä on, että lainan saaja kykenee takaamaan riittävän turvalliset olosuhteet (valon määrä, ilmankosteus, lämpötila, suojat tulipalolta ja varkautta vastaan ym. olosuhdetekijät) ja asianmukaiset, lukittavat näyttelyrakenteet. Lainan saajan vastuulle jää seurata, että olosuhteissa ei tapahdu muutoksia.

Lainaprosessi

1. Museon esinekokoelmista vastaavalle intendentille esitetään kirjallinen lainapyyntö. Pyyntö on esitettävä kolme kuukautta ennen esitettävää laina-ajan alkamista.
2. Intendentti tarkastaa, onko esine kunnonsa puolesta lainauskelpoinen ja arvioi mahdollisen konservointitarpeen.
3. Esinekokoelmista vastaava intendentti tekee lainapäätöksen yksittäisten esineiden kohdalla. Jos esineen lainaaminen edellyttää museossa laajempia toimenpiteitä (esim. konservointi tai kuljetuspakkauksen rakentaminen) tai kyse on keskeisestä aineistosta tai useista esineistä, päätöksen tekee museonjohtaja. Päätös on aina tapauskohtainen ja riippuu esineen kunnan lisäksi mm. museon omista odotettavissa olevista käyttötarpeista.

4. Lainauspyyntöä koskevasta päätöksestä ilmoitetaan lainan pyytäjälle. Tässä yhteydessä lainasta aiheutuvista kuluista esitetään lainaa pyytäneelle arvio.
5. Intendentti tarkistaa luettelointitietojen ajantasaisuuden ja määrittää esineelle vakuutusarvon.
6. Intendentti, tarvittaessa yhdessä museomestarin kanssa, huolehtii esineiden pakkaamisesta ja tekee lähtö- ja tulotarkastukset.
7. Lainansaajan kanssa tehdään kirjallinen, määräaikaisten lainasopimus (sopimus pohja liitteenä).

Lainan saaja vastaa kaikista lainasta aiheutuvista kustannuksista (mm. konservointi, pakkausmateriaalit, kuljetukset) ja vakuutuksen ottamisesta. Toistaiseksi lainoista ei peritä erillistä lainausmaksua.

Lainoja annetaan vain esinekokoelmista, muusta aineistosta voidaan toimittaa digitaaliset kopiot.

TALLETUKSET

Talletus eli deponointi on järjestely, jossa kokoelmaobjekti tai joukko kokoelmaobjekteja siirtyy museon hallintaan, mutta omistusoikeus säilyy edelleen objektien luovuttajalla. Museolla on käytännössä aina myös sopimusehdoissa määritelty käyttöoikeus. Lainasta talletus eroaa mm. siten, että hallintaoikeus siirtyy museolle pitemmäksi aikaa, kun laina taas otetaan tiettyyn tarkoitusta kuten näyttelyä varten. Talletukset voidaan myös luetteloida museon kokoelmiin, lainoja taas ei.

Kymenlaakson ammatilliset museot eivät pääsääntöisesti ota vastaan kokoelmaesineitä talletuksina. Poikkeuksia ovat:

- Puolustusvoimien aiemmin omistama, Sotamuseolle siirretty aineisto, jota Sotamuseo oman käytäntönsä mukaisesti tallettaa sotahistorialliselle museolle.
- Kun talletus on ainoa keino pitää yhtenäisenä jokin erityisen arvokas kulttuurihistoriallinen aineisto (esimerkkinä Kymenlaakson museossa Karhulan lasimuseon kokoelma).
- Kirkkohallituksen tai seurakuntien omistama aineisto, jota joissakin tapauksissa voidaan ottaa talletuksina vastaan.
- Tietty poikkeukselliset esineet, jotka lakiteknisistä syistä (esimerkkinä Kymenlaakson museon vartiolaiva Telkkä, om. Viron valtio) on ollut välttämätöntä lahjoittamisen sijasta tallettaa vastaanottajalle.

Jos talletuspäätös tehdään, talletuksesta on ehdottomasti tehtävä kirjallinen sopimus, jossa identifioidaan tallettaja, vastaanottaja ja talletettava aineisto sekä soviin, aineistosta riippuen, ainakin

- talletusajan pituudesta
- vakuuttamisesta
- lainaamisesta kolmannelle osapuolelle
- käyttöoikeuden laajuudesta

- mahdollisista tekijänoikeuskysymyksistä
- huolenpitovelvollisuudesta
- mitä aineistolle tapahtuu, jos museon toiminta lakkaa
- riitojen ratkaisusta ja oikeuspaikasta sekä
- sovitaan siitä, miten aineiston kunto vastaanotettaessa tarkistetaan ja kirjataan.

Omiin kokoelmiinsa kuuluvia objekteja Kymenlaakson ammatilliset museot eivät talleta muihin museoihin tai muille toimijoille. Tilapäiseen käyttötärpeeseen esineitä voidaan lainata lainausluvussa esitettyjen käytäntöjen mukaan, ja jos kyse on kokoelmista poistettavasta esineestä jolle on löytynyt esineestä kiinnostunut vastaanottajamuseo, esine lahjoitetaan vastaanottajalle.

Museoon aiemmin tehtyjen talletusten kohdalla tarkistetaan aineistosta tehty sopimus, laaditaan tarvittaessa uusi tai palautetaan aineisto omistajalle. Tarkempia ohjeita talletussopimusten tekemiseen löytyy Taide-museoalan kehittämisyksikkö KEHYKSEN julkaisusta ”Taiteen lahja – Taidemuseoiden kokoelmiin liitetyistä testamentti-, lahjoitus- ja talletusehdoista” (Tuula Härmäläinen, 2003).

KOKOELMAYHTEISTYÖN TAVOITTEET

Tarkastelunäkökulmat

Kymenlaaksolaisten ammatillisten museoiden kokoelmien käsittelyä ohjaavat 1) alueelliset, 2) sisällölliset (sisältäen sosiaaliset) ja 3) ajalliset tavoitteet. Alueelliset rajaukset ovat yleisellä tasolla selkeät: Kymenlaakson museo kartuttaa kokoelmiaan koko maakunnan alueelta huomioiden erityisesti ne kunnat, joissa ei toimi ammatillisesti hoidettuja paikallismuseoita, ja muut museot oman kuntansa alueelta. Tästä poiketaan luonnollisesti kansallisella tasolla toimivien erityiskokoelmien ja -museoiden osalta (Kymenlaakson museon merivartio- ja koripallokokoelmat, Miehikkälän Salpalinja-museo). Kymenlaakson museo tallentaa myös Neuvostoliitolle toisessa maailmansodassa luovutettujen Suomenlahden ulkosaarten kulttuuriperintöä. Muutenkin Suomenlahden rannikko ja saaristo ovat Kymenlaakson museon keskeistä tallennusaluetta.

Sisällölliset painotukset kuvaavat keskeisimmiksi tallennuskohteiksi katsottuja kulttuuripiirteitä. Niissä on sekä yhteisiä että kunkin museon omia painotuksia. Ne ohjaavat niin aktiivista kuin passiivistakin kartutustyötä. Sisällölliset painotukset kuvaavat pitkän aikavälin arvostuksia, mutta eivät ole muuttumattomia. Painotusten valinnassa on otettu huomioon, mitkä muut tahot tallentavat vastaavaa aineistoa ja miten maakunnan sisällä voitaisiin tallennustehtävää jakaa. Tarkoituksena ei ole, että kartutus jatkossa rajautuisi vain näihin teemoihin,

vaan painopisteet kuvaavat tärkeysjärjestystä voimavarojen käytössä.

Toissijaisesti sisällöllisiä painopisteitä käytetään yhtenä kuudesta arviointikriteeristä, kun kokoelmaobjekteja sijoitetaan arvoluokkiin. Erityisesti tämä käyttötapa koskee entuudestaan olemassa olevia kokoelmia, minkä vuoksi sisällölliset painopisteet täyttyvät määrätellä riittävän pitkäjänteisesti ja väljästi.

Ajallisia rajoituksia on osalla museoista: Verlan tehdasmuseo keskittyy tehtaan ja Kymi-yhtiön lomakylän toiminta-ajan tallentamiseen ja Miehikkälän Salpalinja-museo 1910-luvulta toisen maailmansodan loppuun. Kouvolan kaupunginmuseo painottaa aktiivisessa kartutustyössään toisen maailmansodan jälkeistä aikaa.

Kartutustapa

Kokoelmat ovat tähän saakka karttuneet lähes pelkästään lahjoitusten avulla ja aloitteentekijänä on ollut esineen omistaja. Tämä on väistämättä tulevaisuudessakin eräs tapa kartuttaa kokoelmaa. Jatkossa museoissa pyritään kuitenkin aktiivisempaan ja valikoivampaan kartutukseen, missä lähtökohtana toimivat tässä ohjelmassa asetetut kartutuksen painopisteet. Tavoitteena on järjestää ajoittain aktiivisia keruuhankkeita, joissa koordinoitusti koottaisiin aineellista kulttuuria tietystä teemasta. Tällaisia hankkeita voidaan järjestää myös usean museon kesken ja ne voidaan koordinoita kokoelmien inventoinnin, nykydokumentoinnin, näyttelyiden yms. kanssa. Kymenlaakson museo ja Verlan tehdasmuseo ovat mukana valtakunnallisessa tallennus- ja kokoelmayhteistyössä (TAKO).

Tulevaisuudessakin kokoelmiin ostoja rajoittavat sekä rahoituksen niukkuus että ostoihin liittyvät riskit, kuten kontekstietojen sepittäminen esineen kaupallisen arvon nostamiseksi tai suoranaiset esineväärennökset.

Kouvolan kaupunginmuseon kokoelmiin ei oteta enää 1960-lukua vanhempaa talonpoikaisesineistöä. Kokoelmiin ei enää oteta mm. seuraavia talonpoikaisesineitä, ellei se ole erittäin hyvin perusteltavissa: rukit, loukut, lihdat, kehinpuut, vyyhdinpuut, varstat, karstat, poljettavat ompelukoneet, kahvipannut, kahvimyllyt, kahvinpaahtimet, kangaspuut, luomapuut, tupakellot, arkut, kirnut, suutarin työvälineet, höylät, sahat, kirveet, puulapiot, viikatteet, haravat, reet, kiesit, hevosvetoiset niittokoneet ja muut suurikokoiset maanmuokkaukseen liittyvät koneet, kimpiastiat, tuohikorit ja -kontit, pärekorit, aseet ja räjähteiden jäänteet, puukot, mankelit, kaulauslaudat ja pulikat, silitysraudat, sukset, äkeet, karhet, aurat.

Keskeiset sisällölliset painopisteet

Sisällöllisten painopisteiden jäsentelyssä on käytetty valtakunnallisessa tallennus- ja kokoelmayhteistyöryhmässä vuonna 2009 luotua poolijakoa. Tähti (*) tarkoittaa, että kyseinen teema katsotaan ao. museossa niin laajasti ja edustavasti tallennetuksi, ettei aktiivinen kartutus ole tarpeen. Annettujen esimerkkien perässä sulussa oleva museon nimi viittaa siihen, että esimerkki on juuri kyseisen museon kiinnostuksen kohde, muutoin esimerkit koskevat kaikkia ko. kohdassa mainittuja museoita.

1. Ihminen ja luonto:

Ihmisen ja luonnon vuorovaikutuksen dokumentointi, maa- ja metsätalous, metsästys ja kalastus sekä muu luonnon hyöty- ja virkistyskäyttö.

- Kymijoen hyöty- ja virkistyskäyttö. Kouvolan kaupunginmuseo Kouvossa, Kymenlaakson museo Kotkassa ja Pyhtäällä. Esimerkit: virkistyskalastus, erottelu (Kymenlaakson museo), vesistön saastuminen.
- Meren hyöty- ja virkistyskäyttö. Haminan kaupungin museot, Kymenlaakson museo. Esimerkit: kalastus, hylkeenpyynti, huviveneily.
- Metsän hyöty- ja virkistyskäyttö. Haminan kaupungin museot, Kouvolan kaupunginmuseo, Miehikkälän museo. Esimerkit: Repoveden kansallispuisto (Kouvolan kaupunginmuseo) retkeily, metsästys.
- 1900-luvun alun maatalous. Kouvolan kaupunginmuseo*, Miehikkälän museot.

2. Yksilö, yhteisö ja julkinen elämä:

Hallinto, julkiset palvelut ja muu julkinen elämä, yhteisön kehitys ja muutos sekä yksilö yhteisön jäsenenä. Kulttuurien kohtaaminen ja monikulttuurisuus.

- Sotaväki / puolustusvoimat / linnoitustyöjoukot paikkakunnalla. Haminan kaupungin museot, Kouvolan kaupunginmuseo, Miehikkälän museo.
- Kuntarajoihin liittyvät kulttuuri-ilmiöt. Haminan kaupungin museot, Kouvolan kaupunginmuseo. Esimerkit: hallinnolliset vaikutukset, vaikutukset identiteettikysymyksissä ja muutenkin yksilön elämään.
- Valtakunnanrajaan liittyvät kulttuuri-ilmiöt. Haminan kaupungin museot, Kouvolan kaupunginmuseo, Kymenlaakson museo, Miehikkälän museo. Esimerkit: salakuljetus, rajan yli tapahtuva asiointi ja matkailu, ostosmatkat.
- Etniset ja kielelliset vähemmistöt, joilla on / on ollut vaikutusta ympäröivään yhteisöön. Haminan kaupungin museot. Esimerkki: Haminan venäläinen yhteisö.
- Vanha Suomi ja siihen liittyvät seurannaisilmiöt.

Haminan kaupungin museot, Kymenlaakson museo, Miehikkälän museot. Esimerkki: itäisten ja läntisten tyylipiirteiden rinnakkaisuus rakennuksissa.

- Työperäinen muuttoliike. Kymenlaakson museo. Esimerkki: muuttoliike Kotkaan, Amerikkaan, Pietariin, Viipuriin jne. ja takaisin.
- Pelastuslaitoksen toiminta, erityisesti tehdaspalokunnat 1900-luvulla. Kouvolan kaupunginmuseo*
- Merivartiointi. Kymenlaakson museo

3. Arki:

Kansalaisten jokapäiväinen elämä, koti ja perhe, asuminen, harrasteet, vapaa-aika, urheilu. Ihmisen elämänkaari.

- Arkea ja asumista tallennetaan erityisesti niiltä osin, milloin sivutaan jotain muuta painopistettä. Haminan kaupungin museot, Kouvolan kaupunginmuseo, Kymenlaakson museo, Miehikkälän museot. Esimerkit: metsäteollisuuden työntekijän arki, sotilaan / linnoitustyöntekijän arki jne.
- Kartanokulttuuri. Haminan kaupungin museot, Kouvolan kaupunginmuseo, Kymenlaakson museo. Esimerkit: kartanoiden tuomat innovaatiot, rakennukset
- Vapaa-ajan toiminnot. Haminan kaupungin museot, Kouvolan kaupunginmuseo, Kymenlaakson museo, Miehikkälän museot, Verlan tehdasmuseo. Esimerkit: mökkeily, kilpa- ja kuntourheilu, koripallo (Kymenlaakson museo)
- Tapahtumat. Haminan kaupungin museot, Kymenlaakson museo, Miehikkälän museot. Esimerkit: Hamina Tattoo, Kotkan Meripäivät, Miehikkälän Pelimannipäivät.
- Yhdistystoiminta. Haminan kaupungin museot, Kouvolan kaupunginmuseo, Miehikkälän museot. Esimerkit: maanpuolustusjärjestöt, VPK, rautatieläisten järjestöt, raittiusyhdistykset, urheiluseurat.
- Elämä saaristossa. Haminan kaupungin museot, Kymenlaakson museo. Esimerkit: tapakulttuuri, kulttuurivaikutteiden omaksumissuunnat.
- Pukeutuminen ja kodintekstiilit. Haminan kaupungin museot, Kouvolan kaupunginmuseo, Kymenlaakson museo, Miehikkälän museot. Esimerkki: sotilaan ja linnoitustyöntekijän vaatetus (Miehikkälän museot).
- Työväen asuininteriöörit 1900-luvun alkupuolelta. Kouvolan kaupunginmuseo*, Kymenlaakson museo*. Esimerkit: Näkin työläiskoti (Kymenlaakson museo), työväenasumiseen liittyvät kokoelmat (Kouvolan kaupunginmuseo).

4. Tuotanto, palvelut ja työelämä:

Teollisuus ja käsiteollisuus. Työelämä, elinkeinot ja yrittäjyys. Ihminen työssään ja työyhteisönsä jäsenenä. Tekniikka, teknologia, innovaatiot.

- Metsäteollisuus. Haminan kaupungin museot, Kymenlaakson museo, Kouvolan kaupunginmuseo,

Verlan tehdasmuseo, Miehikkälän museot. Esimerkit: tuotantotekniikka, rakennukset, ammatit.

- Muun teollisuuden ja yritystoiminnan osalta oman toimialueen keskeiset ja tyypilliset kohteet. Haminan kaupungin museot, Kouvolan kaupunginmuseo, Kymenlaakson museo, Miehikkälän museot. Esimerkit: Karjalasta siirtyneet yritykset (Kouvolan kaupunginmuseo), Kouvolan I Apteekki, lasitehtaat, sähköntuotanto
- Viihde-elämä. Haminan kaupungin museot, Kymenlaakson museo, Kouvolan kaupunginmuseo, Miehikkälän museot. Esimerkit: ravintolat, kestkierarit
- Käsityöläisyys. Haminan kaupungin museot, Kymenlaakson museo, Miehikkälän museot. Esimerkit: perinteinen veneenrakennus (Kymenlaakson museo), pärekorit (Miehikkälän museot), kaupunkikäsityöläiset (Haminan kaupungin museot), suksevalmistus (Haminan kaupungin museot)
- Linnoitustyö ja linnoitusten varustus. Haminan kaupungin museot, Miehikkälän museot.
- Kauppaliikkeet. Haminan kaupungin museot, Kouvolan kaupunginmuseo, Miehikkälän museot. Esimerkit: kyläkaupat, tuotepakkaukset

5. Viestintä, liikenne ja matkailu:

Ihmisten väliseen joukko- ja yksityiseen viestintään kuuluvat ilmiöt, esineet ja infrastruktuuri, joukkotiedotus. Viestintävälineiden (radio, televisio, tietokoneet, puhelimet) kautta levitetty viihde. Liikenteeseen, liikkumiseen ja matkailuun kuuluvat ilmiöt.

- Maantieliikenne. Haminan kaupungin museot, Kouvolan kaupunginmuseo, Kymenlaakson museo, Miehikkälän museot. Esimerkit: lauttaliikenne (Kouvolan kaupunginmuseo), kuorma-autoliikenne.
- Satamat. Haminan kaupungin museot, Kymenlaakson museo.
- Rautatieläisyys. Kouvolan kaupunginmuseo
- Saaristoliikenne. Haminan kaupungin museot, Kymenlaakson museo.
- Tykkimäen huvipuisto. Kouvolan kaupunginmuseo

6. Koulutus, taide, korkeakulttuuri ja hyvinvointi:

Koulutus yhteiskunnallisena ja kulttuurisena ilmiönä, tiede ja tutkimus, erityisesti siihen osallistuvien ihmisten näkökulmasta. Luova ja esittävä taide tekijöiden ja kuluttajien lähtökohdista käsin. Hengelliset ilmiöt ja instituutiot.

- Kouluopetus 1800-luvulla ja 1900-luvun alussa sekä kadettikoulu. Haminan kaupungin museot, Kouvolan kaupunginmuseo*.
- Musiikkielämä. Haminan kaupungin museot, Kymenlaakson museo, Miehikkälän museot.
- Ortodoksinen ja juutalainen yhteisö. Haminan kaupungin museot.

7. Trendit, vaikuttajat ja käännekohtat:

Hetken ilmiöt. Yhteisön elämän käännekohtat ja niihin keskeisesti vaikuttaneet henkilöt ja ryhmät.

- Toisen maailmansodan yhteydessä luovutetuilta alueilta evakuoitujen elämä Kymenlaaksossa. Haminan kaupungin museot, Kymenlaakson museo.
- Sota-aika ja kotirintama. Miehikkälän museot. Esimerkki: vankileirit
- Vuosien 1917–1918 tapahtumat. Kymenlaakson museo.
- Vaikuttajat ja paikkakunnan persoonat. Kouvolan kaupunginmuseumuseo. Esimerkki: teollisuustoiminnan pioneirit

Valokuvakokoelmien osalta tässä nimettyjen ilmiöiden lisäksi oman toimialueen kaupunki- ja maaseutumiljööt eli rakennukset ja muu kulttuurimaisema kuuluvat aina museoiden keskeisiin tallennuskohteisiin.

Lisäksi Kymenlaaksossa toimii joukko ei-ammattillisia museoita, joiden tallennusalueet otetaan huomioon tarvittaessa.

LÄHTEET

Painamattomat lähteet ja arkistoaineisto:

KKA = Kouvolan kaupunginarkisto

KKMA = Kouvolan kaupunginmuseon arkisto

Rissanen, Tiina 2002:

Elimäen kotiseutu- ja koulumuseon kehittämissuunnitelma

Rissanen, Tiina 2005:

Kotiseutumuseon omaleimaisuus. Pro gradu-tutkielma. Turun Yliopisto. Humanistinen tiedekunta, kulttuuri-historia.

Talvi, Veikko 1972:

Selostus Kuusankosken kotiseutu- ja museolautakunnan toiminnasta vuosina 1952-1972.

Kouvola-Seuran kotiseutujaoksen toimintakertomus vuodelta 1962

Painetut lähteet:

Kouvolan kaupungin arvokirja 2010

KS = Kouvolan Sanomat 11.7.1956, 21.7.1956, 16.7.1958, 2.7.1959

Juvonen, Jaana 2003: Kouvolan historia 3.

LIITTEET

(Liitteet saatavissa ottamalla yhteyttä Kouvolan kaupunginmuseoon)

Esineiden luovutuskirja

Valokuvien luovutuskirja

Arkistoaineiston luovutuskirja

Valokuvien vastaanottokirja

Valokuvien käyttösojimus

Esineiden lainasopimus

Poistopöytäkirja yhdelle esineelle

Poistopöytäkirja usealle esineelle

Poistopöytäkirja yhdelle valokuvalle

Poistopöytäkirja usealle valokuvalle

Kouvolan kaupunginmuseon kokoelman SWOT-analyysi

Kooste museoiden SWOT-analyyseistä

Henkilörekisteriseloste / WebMusketi

Taitto: Nina Rokka, RiimuRaami

